

**Praxis Beneficiarvm D. Petri Rebvffi Montispessvlani
Ivrivm Doct. Ac Comitis, Ivrisqve Pontificii Ordinarii
Professoris Paris. & ibidem in supremo Senatu Causarum
Patroni**

**Rebuffi, Pierre
Coloniae, 1610**

Bulla Cœnæ Domini.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63686](#)

453

B V L L A
COENÆ DOMINI S.D.N.
PAPÆ PAVLI. III. PRÆLATIS ALIIS-
QUE VIRIS ECCLESIASTICIS, MAGNOPERE NECES-
taria, ac denique omnibus Christicolis casus frequenterin
Indulgentiis reseruatos scire cupientibus. Cum
elucidationibus D. Petri Rebussi.

PONTIFICI MAXIMO, ORNAMENTO
VITÆ NON MINVS QVAM PONTIFICO
titulo illuſtrissimo, Paulo III. Petrus Rebussus
Iurium doctor. S. P. D.

LLA fuit apud Romanos vetustate iam corroborata, in Pontificibus, dignitatibusque creandis consuetudo, Sanctissime pater, ne quem collegio intimum, infestumque ad dignitatis, honorisq; gradū, aut ambitione, aut fauore aut precib; promoueret. Sed supplicandi genus velut sordidum, & parum libero homine dignum rati, suis meritis, non maiorum imaginibus prelucere studentes, ac nihil magis esse à virtute honoreque alienum, quam suffragiis, & largitionibus, munus vel magistratum aliquem obtainere. Id in antiquorum monumentis, si quis perlegeret non graueretur, facile videre est. Lucium enim Crassum presente. Q; Scæcola, nunquam adduci potuisse more candidatorum populo supplicare legitimus. Letisā Lucullus cū ante adultam fratris etatē magistratū petere nollet, tantum & honore, & gratia valuit, ut absens vna cum fratre edilis crearetur. Quid Phocionem referam? cui, cum nunquam populo supplicare sustinisset, nec comitiis intercesseret, absentia tamen & inuitio honores delatissimū. Id nostra memoria tibi Dei opti maximi vicarii principique generis humani fato quodam contigisse, omnibus in confessō est, hac quidem beatissime pater tua est propria laus, atque singularis. Verebaris enim si precibus fratru principumque omnium, qui te instanter flagitabant protinus annutisses, ambitionatum esse iudicaretur, quod summopere vitandum curasti. Eum, qui te ad hoc manus prouexit, & cuius vices, videlicet Iesu Christi, in terris geris, bellissimè imitatus, ut qui in ipso tue promotionis initio thesauros ecclesie in singulos bone voluntatis homines distribuisti, omne studium, more boni pastoris, omnem denique curam, atque operam in seruandis domini ouibus ab ha-

Bulla Coenæ Domini.

454

resibus, atque schismatibus, aliisque adhibuiti proceruos admonendo, & impieuntes censuris ecclesie coercendo, & ut semel dicam, nihil à veri patris amore vel studiis quo minus partes veri Christi vicarii dimpleres, dimisisti, adeo, ut tua vigilancia firmetur ecclesia, & que egerrime laborare coperat, iam nunc membratim convalescat. Quæcum ita sint, non potui tuis sanctissimis scriptis, quibus scelestos homines profligas, elucidationes quasdam non inserere, quin S. tu et nuncquam dicare, perterritus sententia ad Phormionem Hannibalis, ausus fuissim, nisi me & tua (quam clara fronte & reiecto supercilio passim omnibus exhibet) humanitas, & propensa in viros literatos benivolentia reuocasset. Quamobrem confido quod tua saltem licet meis comitiae a non aspernaberis, quæ tuo prudentissimo iudicio repurganda statuo. Nunc Deum optimum maximum precor, ut te diu tuo perfrui beneficio gaudeamus, & prospera incæpta pares sequanter euentus. Vale Pontifex Maximè, cui me totum (quantus um) dico dedicoque, & huic meo operi prostrato non graueris dabis splendorum. Uerum bene vale. Parisis anno à Christo anno 1537. 12. Kalend. Martii.

CONTINENTVR HAC
IN BULLA COENÆ DOMINI CASVS
IN QVIBVS RESERVATVR ABSOLVTIO PA-
PÆ, & nullus potest absoluere extra eum nisi
in mortis articulo.

Primus casus est in hereticis, fautoribus, receptatoribus, defensoribus, & credentibus, & qui dicantur, articulo primo, infra fuisse declaratur. fol. 456.
Secundus casus est in piratis & corsariis vel latronibus maritimis seu receptatoribus eorumdem, & auxiliis, consilium vel fauorem prestatibus, ut articulo secundo, vbi de consilio & fauore plenè liceret videre. fol. 467.
Tertius est contra imponentes noua pedagia vel prohibita exigentes. artic. 3. & ibi vel ligali-
sum materia traditur. fol. 469.
Quartus casus est de falsariis. Bullarum Papæ & cliarum licerarum Apostolicarum, articulo 4. vbi multa de falsariis inveniri possunt. fol. 470.
Quintus casus reservatus est Papæ contra illos qui equos, armas ferrum, vel alia metallo-

rum genera, vel instrumenta, vel ligna omnia ad Turcas vel Saracenos deferunt. artic. 5. vbi decem pone describuntur contra illos fol. 473.

Sextus est contra impedientes seu inuidentes Italia, vel alia Roma, curia necessaria ad curiam Roma. deferri. artic. 6. fol. 475.

Septimus in eos qui venientes Romanum, vel ibidem commorantes offendunt. articul. 7. fol. 476.

Octauus contra carcerantes, deinentes, mulciantes, vel verberantes, patriarchas, archiepi-
scopos, vel episcopos, eorumque mandatores. artic. 8. vbi traduntur otio pone contra sic delinquentes. fol. 476.

Nonus in eos qui causarum in curia pendentium cursum, & literarum Apostolicarum executionem impeditant. artic. 9. fol. 477.

ibi super hos Leonis decimi bulla inseritur
fol. 479.

Decimus contra eos qui liberatorem ecclesiasticum tollunt, seu impediunt, deprimunt, seu restringunt. 481.

Vnde decimus qui fractus, redditus & prouentus, beneficiorum ecclesiasticorum usurpati, sine causa. artic. 9. fol. 482. ibi etiam bulla super hoc ad verbum inseritur. 483.

Duodecimus, qui collectas, seu callias viris ecclesiasticis imponunt, ac decimas. art. eodem. & ibi etiam describitur bulla huius rei commoda. 484.

Decimus tertius, contra officiales qui spirituales causas a iudicibus Apostolicis auocant, & executionem literarum & mandatorum Apostolicorum impediunt, ibidem, artic. 10. fol. 485.

Decimus quartus, in eos qui Romipetas & alios

peregrinos ad urbem causa devotionis accedentes offendunt, vel impediunt, seu spoliant. art. 11. fol. 486.

Decimus quintus qui urbem aut alias terras ecclesie inuidunt seu occupant. art. 12. fol. 486.

Decimus sextus qui crucis, thuribula, reliquias, & alia ornamenta urbis ecclesiasticae abstulerunt, seu detinunt. art. 13. fol. 487.

Alii multi casus in quolibet articulo continetur, sed hi sunt principales, qui in hac bulla traduntur, & sacerdotes in his casibus absoluere non possunt, nisi in mortis articulo, alias sine excommunicati, & non possunt absoluiri ab alio quam a Papa, & aliis 12. penitentibus afficiantur presbyteri absoluientes in casibus hic prohibitis, quas licet infra videre in fine huius bullae, in gloss. penult. & ista in locum indicis sufficiuntur.

BVLLA COENAE DOMINI S. D. N.

Pape Pauli III.

REQUISTIVS fui a bene multis, causis qui in bulla coenae Domini reseruantur, cum in omnibus ferme indulgentiis solet excipi, patefaciem, quibus operam meam sine aliquo Reipublice detimento inficiari non potui. Quam obrem bullam a S. D. N. Papa Paulo III. summis cujus laboribus & precibus obtinui, super qua elucidationes quadam, ut omnibus rota sit propter facilem interpretationem, inserui. Igitur Christicolas hanc bullam a S. Christi vicario editam accipite, eamque perlegite, vt scelestos homines in eadem comprehensos monere, & Christi preceptis ita instruere possitis, quod demum pene tertiæ fructu gaudere possint, quodvt frat dñi faxint. [Vide Mattheum Zoneheu in practicabente confidendi.]

Paulus, a Episcopus b seruus seruorum Dei, ad futuram c rei memoriam.

a Paulus.] Hic est Paulus tertius, in quo perfectio consistit, sicut omni crea- turæ perfectio in ternario numero po-

sita est. Nam in omni re consideratur principium, medium, & finis: & omnia creata a Deo in numero, mensura & pondere. Sapient. c. u. in fin. ipse Deus extrinus, pater filius, & spiritus sanctus. Mundus sub hoc numero est, videlicet ccelum, terra, & marie, tres sunt vires animæ, concupisibilis, irascibilis, & rationalis. Et sicut tres discipulos, a summis dominus Iesus in monte Thabor, videlicet, Petru, Iacobum, & Ioannem, Matth. 17. & Luc. 9. Ita hostres Paulos elegit Dominus, hic in ipso sae creationis initio thesauros ecclesia dispersit, videlicet indulgentias nobis concedendo, & sui nominis allusionem sequens, quia Graeca lingua Paulus dicitur quietus, teste Florent. m. 1. parte Chronice. tit. 6. in c. 5. in prin. Totis (vt aint neruis) pacem inter Christianos principes procuravit, ergo de hoc Paulo dicere debemus, Deus optimax, nobis hunc seruet in columé, vt dies Petri videri possit, & demum paradisi gaudiis perfici.

b Episcopus.] Haec verba declarauit in glossis concordatorum in forma madati Apo-

stolici, & etiam plenè licet videre in pro-
cœlio Sexti & Cle. Ideo hic non insistam.
c Ad futuram.] Ad rei memoriam
sempiternam dicitur in supra scriptione.
*e. Apostolica. de reiud. in 6. & quæ ad perpe-
tuam memoriam fiunt, diligenter proli-
cienda sunt. cap. i. dist. 23. c. conuenientibus.
qu. 7. Nec vlla temporum commutatione
varianda. cap. que ad perpetuam. 25. q. 1. ma-
xime vbi sunt posteris profutura. ca. uno.
re eccl. benef. Spec. in 1. part. iii. de offic. omn.
jud. in prim. testes aliquando lite non con-
testata ad perpetuam rei memoriam au-
diuntur, quando sunt senes, valetudina-
rii, vel abfuturi. l. in lege Aquila. si deleun-
ff. ad l. Aquil. c. quoniam. vi lit. non coni. sic
ad futurum rei memoriam hic positi ex-
communicantur. f. Ita tamen bulla ad fu-
turam dicitur fieri memoriam, sed non ad
perpetuam, adeò quod expirat statutum
in ea cum suo auctore, sed excommuni-
cati sunt perpetuo, nisi absoluantur, vt in-
ferius in fine patet.]*

Consueverunt a Romani b
Pontifices predecessores nostri.

a Consueverunt] Diurna enim
consuetudo pro iure in his, quæ non ex
scripto descendunt obseruari solet. l. diu-
naria. ff. de legib. Et id custodire oportet,
quod moribus, & consuetudine iudicatu-
est. l. de quibus ff. ed. iii. ideo confutati-
nem laudamus, quæ contra fidem catho-
licam nil usurpare dignoscitur. c. consuetu-
dinem. ii. dist. quapropter huc voluit con-
suetudinem seruare. Nam generalis con-
suetudo ita obligat, sicut præceptum. c. in
his. & c. ecclesiasticarum. i. dist. Pan. in repe. c.
cum eis. col. 3. nu. 9. de iust. per illam. tex. Hic
possem glossam longiorem de consuetu-
dine præscribere, sed materiam nostræ rei
conuenientem prosequar.

b Romani] Sic communius vocantur,
vi in ca. de confite. in 6. vbi ponuntur alia no-
mina, dixi in rub. de mand. Apostolic. in verb.
Romanus. Pontifex. in concordatis.

Ad retinendam puritatem
religionis Christianæ. d. & ipsius

vnitatem, e qua in coniunctione
membroriad vnum caput Christum,
videlicet cuiusque vicarium
principaliter conslit, & sanctam
fidelium societatem ab offensione
seruandam arma iustitiae per mi-
nisterium Apostolatus in præsenti *Arvula*
celebritate exercere. Nos igitur *primum*
vetustum, & solennem hunc mo-
rem sequentes excommunicamus f. & anathematizamus.

c Puritatem.] Id est ut religio Chris-
tiana sit immaculata, & sine sorde pecca-
torum, sed sit sincera, & integra, sine pra-
uitate. Sic exponit Bald. in confit. schismatis.
nu. 16. facit. tex. in c. statutum. in §. insuper
ibi, cum omni puritate, derefr. in 6. l. si quen-
quam. C. de episc. & cler. Nam coinqumatum
non potest dici purum. Dicitur enim pu-
ra lex sine dolo & malitia. c. pura. 3. q. 9. cl.
Romani. §. porro. in ver. pura fide de iure*ur.*
pura electio Ro. Pon. esse debet. cap. i. ver.
quod si prætorum. 23. dist. Ex alibi multa de pu-
ritate dixi.

d Christiane.] A Christo Christiani
dicti sūt. Primo Antiochiae discipuli Chri-
sti, nuncupati sunt Christiani, quod nomine
postea omnes fideles retinuerunt, iuste flor.
m. part. Chron. iii. 6. c. 2. §. 7. in fin. Nec quæ-
rat quis melius nomine quam auctor Domini
nostrí Iesu Christi; sed effectum etiā nomi-
neshabere procuret, si velit priuilegiis do-
mini gaudere. Hæretici tamen christiani
non possunt dici verè nec proprie*te*. tex. in
cap. quo iure. & ibi Card. col. 2. dist. 8.

e Vnitatem.] Ecclesia in suis mem-
bris firmatam debet habere vnitatem. cap.
maioris. de p. b.] Ecclesia ergo est vna, & vnicia. Cam. 6.
Vna est columba mea, perfecta mea; que
vna corpus representat mysticum, cuius
caput est Christus, Christi vero Deus, ex-
tra vna sanctam, de maiori. & obed. in commun-
ibus cle. Romani. in prim. de iust. Item in ea
est unus spiritus. Ephes. 4. c. Vnum corpus,
& unus spiritus per quem est sancta. Item in ea

In ea est unus dominus, per quem est una-
versalis, & Catholica. Una enim arca Noe
vnum gubernatorem & rectorem habuit,
extra quam omnia super terram existen-
tia legimus fuisse delata. Gen. 7. seq. sic qui
extra ecclesiam sunt. Estque in ea una fides,
per quam est apostolica, quia tenet illam
habet quam praedicauerunt apostoli: in ea
est etiam unum baptismum, per quod est
peccatorum remissio, ut in symbolo pater.
Et Eph. c. 4. dicitur, unus Dominus, una fi-
des, & unum baptismum, unus Deus & pater
omnium, qui super omnes & per omnia,
& in omnibus, &c. Item in ea est unus De-
us, & pater omnium, per quem est salutis
adventio, igitur ecclesiae viuis & ynicie v-
num corpus vnum caput, non duo capita,
quasi monstrum, Christus videlicet, &
Christi vicarius, Petrus, Petriq; successor,
& subelle R. Pont. est de necessitate salu-
tis. *d. Extra vna sanctam & extra eccl-*
esiā nemo salvatur. ca. quoniam. 24. i. cle. 1. §.
pen. de excessi. prela. [¶ cle. 1. de sent. excom.
Prepos. inc. quanuis. 21. dif. f.] quod facit con-
tra hæreticos contrarium alientes.

**f Excommunicamus & anathema-
tizamus.**] Anathema natura non differt
ab excommunicatione, sed forma. Quia
forma anathematis est, vt proferatur ab
episcopo coram duodecim sacerdotibus
episcopum circumstantibus, & lucernas
ardentes in manibus tenentibus, quas in
conclusione anathemati proiecere in ter-
ram debent, & conculcare pedibus. *c. debet.*
*¶ seq. 31. q. 3. & illæ clandelæ humi proie-
ctæ ad nullum sunt vsum, sicut sal infatu-
tum. ca. non omnes. 2. q. 7.* Et dicitur Anath-
emizare, excommunicare, maledicere, &
separare. Et non imponitur nisi pro crimi-
ne mortali, & illis qui aliter non possunt
corrigi. *ca. nemo episcoporum. u. q. 3. c. fi. 3. q. 4.*

Nec competit inferiori episcopo. *Pan. mre-
nicans. 15. ¶ si quis contra col. pen. deforo compre-
henderet. c. si quis. quis sit.* Nec
haberet episcopalem iure speciali iuris di-
ctionem. *ca. secundus. de simo. Fel. in c. 2. col. 3.*
vers. est enim anathema, de except. unde dicit
text. *iu. c. nullius. 3. q. 4.* Nullus anathematiza-

torum suscipiat, nec a quoquam credan-
tur que ab eis dicuntur, vel conscribun-
tur, & hi alios accusare minime possunt. *c.*
omnes. 3. q. 4. & talis excommunicatus, cu-
sit extra ecclesiam, & membrum diaboli. c.
omnis Christianus. ¶ seq. u. q. 3. fugiens ad ec-
clesiam non gaudet illius immunitate. gl.
in verb. Iude. in iur. de interd. indifferenter non
*ponend. in prag. na. ideo ab hac excommuni-
catione & anathemate suminoperè caue-
re debemus. [Sexagiuta penas excommu-
nicatorum cumulauit in iur. de excom. vitand.*
in concord.]

Ex parte a Dei omnipotens
patris & filii & spiritus sancti, au-
toritate quoque beatorum Apo-
stolorum Petri & Pauli ac nostra,
omnes b hæreticos. *c.*

a Ex parte Dei. Ergo ab ista excommuni-
catione non licet appellare, quia non ha-
bet superiorem, nec ab excommunicatio-
ne appellari potest, quin trahat secum ex-
ecutionem. *c. pectoralis. de appl. quod fit ut*
magis ecclesiæ claves timeantur. *c. quidem.*
go. ii. qu. 3. & quia excommunicatus quis
pro contumacia. c. i. de iud. c. ex parte. ¶ ca.
cum olim. de verb. signif. glos. inc. duo sum. 96.
dif. ideo dicit Chrysost. in c. nemo. u. q. 3. ne-
mo contemnat ecclesiastica vincula, non
enim homo est, qui ligat, sed Christus qui
hanc potestatem dedit, & dominos fecit
tanti laboris.

b Omnes. Propriè dictos, *r. in gl. proxima*
dicetur, ideo simoniacus licet dicatur hære-
ticus largè, *ca. quisquis. i. q. 1. gl. inc. si quis pe-*
cum. 3. 79. dif. tamen hic non comprehendi-
tur, nec ali, qui lar gè dicuntur hæretici,
quia in odiosis non iacet extensio. Regula O-
dia. dereg. iur. in 6. l. cum quidam. ff. de lib. ¶
posib. videgl in c. 3. de heret.

c Hereticos. Hereticus est, qui alicuius
temporalis cōmodi, & maxime vanæ glo-
ria principatusque sui gratia, falsas ac no-
rias opiniones vel gignit, vel sequitur. *c. he-*
reucus. 24. q. 3. & hereticorum vocabulo cō-
tinuerunt, qui velleui arguento à iudicio
catholicæ religionis & tramite detecti fu-
eruntur. ¶ si quis contra col. pen. deforo compre-
henderet. c. si quis. quis sit.

M m m

rim decuiare. l. 2. c. de heret. Et hæresis propriè dicitur, prout est error in fide. c. hæresis. 24. q. 3. & gl. in c. 3. de heret. Et hæreticus antequam dicatur, oportet quod errret in mente, vel intentione circa fidem, & sic primo hæresis sinit initum in corde, postea descendit in os, exprimento mentem & intentionem per linguam, qua nuntius mentis appellatur. Barb. in cl. 2. in si. de elect. Quia verba sunt signa earum quæ in anima sunt passionis, n. p. lib. i. p. pers. inquit. Sicut fides principaliter consistit in corde: secundario in ore, ut testatur Paulus ad Rom. 10. corde enim creditur ad iustitiam: ore autem confessio fit ad salutem. cap. vno. §. quia vero de sacra vñctione: sic in hæresi, quæ est opposita fidei, vt ipsam lèdat, oportet quod à corde incipiatur, quando quis errat in mente, & postea ad vñteriora procedat. s. proferendo errata. Nam factum sine errore non facit aliquem hæreticum, vt si quis fornicetur, licet agat cōtra legē, & veritatem, quæ dicit. Non mœchaberis, non est tamen hæreticus, nisi credat, vel opinetur, quod fornicari sit licitum, & sic quod nire suo posuit hoc facere.

Secundū requiritur pertinacia seu obstinatio in voluntate, ergo non omnis error hæresis est, sed ille folus qui est fidei orthodoxæ contrarius adiuncta pertinacia. c. hæresis. 34. q. 3. vbi dicitur. Hæresis ab electione dicitur, quia unusquisque eligit disciplinam, quam putat esse meliore, & postea oportet, quod ita electioni adiungatur pertinaciæ, taliter adhærendo errori, quod nullo modo velit ab eodem discedere, hinc Augu. scribens contra Manich. art. in c. qui in ecclesia. 24. qu. 3. Qui in ecclesia Christi morbidum aliquid prauumque sapiunt, si correcti, vt sanum rectumque sapiat, resistunt contumaciter, suaq; peccata & mortifera dogmata emendare nolunt, sed defensare perficiunt, hæretici sunt. Thomas secunda secundæ. q. n. art. 2. Ideo si statim se corrigit, hæreticus non est. c. Nunc autem. 21. dif. Vnde dicit Apostolus ad Titum. 3. c. & transsumptiuè in c. dicit. Apost. 24. q. 3. hæreticum hominem post primā & secundā correctionem vitandum, in quib; verbis de-

claratur pertinacia eius, qui monitus corrigerese noluit, probatur in cl. vna. §. p. r. d. sun. trinit. clem. vna. §. fin. de iur. Item legitur. a. Reg. c. 12. & seq. quod cum homino De ad Hieroboam missus esset, vt peccata sua exprobaret, atq; ultionem suam futuram prædicaret, panem apud illum edere, & aqua habere et prohibitus, quod cum non custodisset, diuina sententia inde rediens mortuus leonis in itinere interierit. ea si quis inquit. i. q. 1. Lucas de Pen. l. col. 6. C. de privileg. scholar. lib. 12. & Paul. Grillan. in tract. suo de heret. lib. i. q. 1. & 2. text. in cap. Anastasis. Si ergo causa disputationis aliquid diceret, non censeri debet hæreticus: quia hoc non dicit pertinaciter. Et hoc dicit Bald. in l. se possejor. §. quanquam. ff. de petit. hered. & hodie omnes hæretici volunt sic excusari: quod fieri non debet. ut dixi in c. iude. sum. xii. 19. dif. 1.

Quæret quis, quando dicatur pertinax? Respondeo, quando se non corrigit ad maius datum superioris, arg. tex. sing. iuncta. gl. in q. d. l. tutor. §. tutores. ff. de suff. iute. vbi si tutor iut. ad præceptum superioris pecuniam pupilli ad cunctiptionem prediorum non depositum iudicatur pertinax, & tanquam superius condemnatur, & ibi dicit Bart. hoc facere contra hæreticum, vt possit tanquam pertinax condemnari, quando inquisitori aliquid afferenti non credit, ideo qui episcope, inquisitori, vel theologi per eos destinato non credit, dum cum corrugant, is pertinax est censendus. Fel. in rub. de her. & est pro hoc pulcher, tox. in c. hec est fides. 24. q. 1. Hierony. ad Dama. Papam sic ait. Heo est fides, Papabeatissime, quam in catholicadidicimus ecclesia, quamq; semper tenimus, in qua si minus perire, aut parum cautè forte aliquid possumus est, evenerunt cupimus atque, qui Petri sedem & fidem tenes. Quod facit pro baccalaureis & doctribus theologis, qui initio suarum disputationum solent protestari, quod si aliquid contra fidem & sanctæ matris ecclesiæ determinationem protulerint, pro irrito volunt haberi: sic & ego ipse hic ea protestatione, iuuari intendo, quam not. Card. in de-

de. vna. in prim. q. 2. de summa trinitate. Igitur si aliquis extra superiorem moneret haereticum, & is se non corrigeret, non diceretur periuax, etiam si illum errorem non deponebat, quia forte alius etiam errat, nam posset esse, quod idiota moneret theologum, ut resiliat a sua bona opinione, & accipe retne quorem, quod non est faciendum, ideo pertinax dicitur imprudenter sustinens errorum durus irreuecibilis, indocilis & obstinatus. gl. in d. § porro, de summa trinitate, gl. p. 12. in extrauag. cum inter, tu verb. per in c. ter. de verb. sign. in extrauag. Ioan. 22. & per loquens Gerlon. in parte alpha. 14. Eti- deo pertinacia non quam presumitur, nisi confiterit illa. Ioan. And. in c. cum contumacia, de heret. in b. vbi dicit extra illam casum nona presumi pertinaciam. Idem tenet An. h. & Ioan. de Ana. in c. excommunicatus. § qui autem col. 3. in s. illo. iiii. Nam pertinacia est qualitas facti, quæ debet probari. I. cion a. Ioan. ff. de negotiis gesu. Ioan. And. in c. i. de ho- mi. in 6. sunt quidam qui instar Laurentii Vallæ triduo dicunt se Theologos factos, sacroq. doctores nihil habentes, quibus repugnat Christi actio, qui inter docto- res voluit esse, ab eisque audire. Item dicitur, quid autem iniquus est, quam impia sapere, & sapientioribus doctoribus non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, quicunque ad cognoscendam veritatem aliquo impedientur obscuro, non ad propheticas voces, non apostolicas literas, non ad euangelicas auctoritates, sed ad se- metipso recurrent, & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt verba sum. text. in cap. quid autem. 24. q. 3. Et duodecim signa pertinaciæ scribit Ioan. Gerlon. in rub. sequuntur. 12. con- siderationes, &c. In uitantur isti haeretici ad veritatem: alii stimulis, sicut lethargi, vt simu- quando publicè canunt Palinodiam. 23. q. sura p. 4. quid faciet, alii funibus, cum suspendun- tur, vel ligamibus, sicut phrenetici. c. ipsa pietas ibi. Alii disciplinis & verberibus cu- fustigantur, sicut peccatores dupli. c. dis- placet ibi. & Gulielmus de monte Lauduno in cap. 2. de heret. in 6. Et multi potius timore ignis quam amore Dei abiurant haeresim,

& veritatem agnoscunt. Imò coguntur ad ecclesiam redire, sicut dicitur *Luc. 14.* quod paterfamilias dixit seruo suo, exi in viis & sepibus, i.e. in haeretibus, & schismatibus, & exponit text. in c. schismatici. 23. qu. 6. & compella eos intrare. c. viii. 28. q. 4. Nam & Paulus fuit tractus ad veritatem, ut ibidem legitur, *Altuum. cap. 9.* Angelus coegerit Ager ut ad dominam suam rediret. cap. quan- da vult, in prim. 24. qu. 3. Item multi tenen- tur iniuti, & includuntur, ut bonum o- pus, id est, Episcopatum suscipiant capitulo dijuncto, ibidem Hodie non oportet cogere ad episcopatum, quia bene multi am- biunt, multò fortius haeretici trahendi sunt ad veritatem. Nam pastores puniun- tur, quibus dicitur, errante non reuoca- stis, perditum non requisiuisti. c. quid er- rauerat. & c. sequ. 23. qu. 6. Et quia illi haereti- ci compellunt catholicos ad malum, i- deo & ipsi ad bonum compellendi sunt, ca- schismatici, ibidem. alibi dicitur hereticus more simiarum, quæ cum homines non sint, formam humanam imitantur, vultus ecclesiæ catholicae & auctoritatem sibi & veritatem vendicant, cum ipse in ecclesia non sit, benedicit, cum a Deo sit maledic- tus, vitam pollicetur, cum sit mortuus, Deum inuocat, cum sit blasphemus, sacer- dotium administrat, prophanus, munus ponit ante altare, sacrilegus, adhuc omnia accedit, ut antistes diaboli audeat eucharis- tiam facere. *Cypria. in cap. si quis, inquit. 1. q. 1.* Causa ex quib. haeretis oriri solent, de- Vnde oria- scribuntur 2. ad *Timoth. 3. c. 1.* hoc autem sei- tur, quis in nouissimis diebus instabunt te- pora periculosa, & erunt homines sciplos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemanti, parentibus non obedientes, ingrati, scele- sti, sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, proterui, tumidi, & voluptriu amatores, magis quam Dei, habentes spe- ciem quidem pietatis, virtutem autem ei- ius abnegantes.

Primaradix est immodicus sui amor, ex quo oritur, ut sua semper sibi placeant, propriis inuentis delectentur, inde nasci- tur obstinatio, & pertinacia.

Mmm 2

Secunda est gloriæ cupiditas, vt gloriæ am popularē captent, videanturq; ab hominibus doctissimi, ac Rabi vocentur.

Tertia est cupiditas & avaritia, quæ est radix omnium malorum, hæc late proficitur frater Alfonius lib. i. aduersus omnes heres. c. n. & sequ. vbi addit alias tres causas, videlicet negligentiam Prælatorum,

*Ex negligē
via præla-
torum.
Ex defectu
communicanū. s. si de hæreticis volumus igitur
predicatio & mandamus, & in virtute obedientia
nis.
Ez. ex trā-
latione sa-
crae scriptu-
re in lin-
guâ vulga-
rē heres
orūmunt.*

nann dicitur. *Lau.* 2. quod pastores erant vigilantes & custoidentes vigilias noctis. super gregem suum, ideo dicit. *tex. m.c. ex-* *communicanū. s. si de hæreticis volumus igitur
predicatio & mandamus, & in virtute obedientia
nis.* *Ez. ex trā-
latione sa-
crae scriptu-
re in lin-
guâ vulga-
rē heres
orūmunt.*

inuigilant, si canonicam velint effugere vltionem. Si quis enim episcopus super expurgando de sua diocesi hæretice prauitatis fermento negligens fuerit, vel remissus, cum id certisi indicis apparuerit, & ab episcopali officio deponatur, & in locu ipsius alter substitutatur idoneus, qui velit & posse hæreticam confundere prauitatem. Hæc sunt yeba illius textus quæ quidam prælati oculo toruo forte conspicunt. Item defectus predicationis verbi Dei, unde dicit David, lucerna pedibus meis verbum tuum. Et iterum, declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis. Et notandum est quod populus reprobatus fuit, cognitus ex mutatione linguae *Gen. u.c.* Nam Populus Deo gratus fuit, primam & antiquâ linguam retmensus, alius ex mutatione linguae tanquam reprobus punitus fuit, ut *Simon de Cassia scripsit in tractat. de iusto iure domi.* Sic est dicendum hodie, quum fidem ecclesiæ est sequutus, à domino probatus fuit: qui vero nouitates lingue Lutheri & aliorum amplexiunt, hi reprobi & hæretici inueniuntur. Tertiò sacrarum literarum in lingua vulgare translatio, nam fit ut vulgus legendus non intelligat, in quo doctores longo tempore laborarunt, ideo dicitur. *Math. 7. cap.* Nolite sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis & cōversi disrumpant vos. D'gnoscitur autem hæreticus e fructibus eius. *Math. 7. Tunc*

primo quia est nouarum rerum amicus, & *Quoniam
eas querit, vt prædicet aut doceat, & sic cognosca
prædicare vult seipsum, non Iesum. Tum
turba libertas in pronunciando, vnde, Lc.
cob. i. dicitur, Si quis putat se religiolum
esse, non refrenans lingua suam, sed se-
ducens cor suum, huius vana est religio.* *Vnde dicit Berodus. lib. 3. quod Noe do-
cuit Theologiam Armenos, quam Scythæ
solis sacerdotibus commendavit: neque e-
enim fas est illam vlli inspicere aut legere
vel docere, quam solis sacerdotibus & in-
ter sacerdotes duntaxat.] Tertiò quod si corrigatur ostendit impatientiam: de his
2. ad 1. m. 3. mali homines & seductores
proficiunt in peius, in errorem mittentes,
& ipsi errantes, & ideo dicit. *gl. Esa. 56. 10.* co-
times qui ecclesiam deferunt, tradentes
se spiritibus erroris, & doctrinis dæmo-
niorum nihil ad Deum pertinere creden-
tes. Sed stellarum curiū vel varietat fortuna
ne omnia gubernari. Hi tradentur æternis
suppliciis, vi nullus eorum possit euadere
hec ille. [Et quicunque aliter sacram scri-
pturam intelligit quam sensus spiritus san-
cti flagitat, à quo conscripta est, licet de ec-
clesia non recesserit, tamen hæreticus ap-
pellari potest. *ca. quidam, in si. 24. q. 3.*] Alii
multa dicere in contra hæreticos, sed quia
multi scriperunt in eos, ideo alia misericordia.
Et quomodo opinio hæretica per sacra
scriptura conuincatur & proberetur hæ-
retica, tradit Guido de Perpi. *in sum. de he-
retic. 4. 5 seq.**

Gazaros, *a* Paterenos, *b* Pauperes de Lugduno, *c* Arnaldistas, *d* Speronistas, *e* Passagerios, *f* Vincenistas, *g*

a Gazaro De his in auth. Gazaros. *C. de
heret. & in ca. excommunicamus. 2. illo. iii. &
hæc secta in partibus Tholosanis inualuit.
c. scit. i. de hæret. & forte à quodam Gaza
huius hæresis inuentore dicti, nil aliud de
his inueni, sed Hieron. *super 47. c. Esa.* dicit
Gazarenos aruspices, vni cata. hæret. ci-
tatur, & alia ibi de his non dicuntur, ideo
pertranseo, quia pauci sunt emolumenti.
*b De**

b. *De Paterenis.*] in d. c. sicut fit mentio. Alii vocant eos Paternianos, à Paterno dicti, qui inferiores corporis partes à diabolo factas opinabantur, cōtra ea quæ scripta sunt. c. i. Genes. & c. n. sc. 56. dicit Hoc ait Bern. Luxemburg. in Cata. heret. I

c. *Pauperes de Lugduno.*] Ideo sic dicuntur. Quia Vualdo siue Valdesius Lug. ciuis harum auctor hæresum fuit. Is enim cum diues admodū esset, opibus relictis pauperibusq; erogatis, euangelicam paupertatē se seruaturum constituit, sub cuius velamine multos impios errore stergere creditit. Nam cūm idiota esset, quodam lib. vulgari ac materna lingua sibi scribi fecit, cum aliquibus sanctorum testimoniis, quos libros cum nō sane (vt de cebat) intelligeret, suo tamen inflatus spiritu apostolorū officium prædicando usurpauit, multis se, atq; discipulos erroribus implicuit. Fuit enim in prælatos præcipuum odio infestus, & quia discipuli eius hanc imitabantur paupertatem, ideo pauperes vocati sunt, & de Lugduno, quia Vualdo Lugdunensis erat. Et quia Vualdo vocatus fuit auctor, etiam vocati sunt credentes & sequentes eius sectam Vualdenses (si Guaginu credatur lib. 6.) Contra quos plenē scripsit Clau. de Seicello episcopus Massiliensis. hi viginti tres errores maxime prosequabantur, quos etiā reprobavit Guido de Parpiniano in sum. de heresib. fol. 76. vbi dicit incepisse circa annum 1170. & eorum sectam Romæ in concilio generali reprobata fuisse.

d. *Arnaldistas.*] Ab Arnaldo Italo Brixien. dictos. hic errorem Petri à Bailardi suscitauit, qui suo confisus ingenio, omnium sanctorū doct. sententias vt quidam nunc heretici faciant / contemnere cepit, & velut alter Ismael manus suas cōtra omnes leuauit. Quapropter iustū fuit vt lingua & manus omnium in eū leuarentur. Non cito eorū errores, cum plenē Alphonſus in lib. aduersus hereses. 3. de beatitudine scribat. Hic est de quo dicitur, quod Arnaldum Brixia euomuit, Roma exhortauit, Francia repulit, Germania maledixit, Italia cane peius & angue odio habuit,

diabolus magno furore puniēdū accepit.
e. *Speronistas.*] Hi etiam excommunicantur in c. excommunicatus. de heret. & dicti sunt fortè à quodam Speronio, qui sine aliquibus meritis saluari sperabat. Eorum tamen hæreses non vidit frater Bernard. de Luxemburgo, vbi in catalogo heretic. attestatur in eodem verbo, sed de his scribit Flor. in 4. parte, summe. tit. n. c. 7. in fin. quod cum beatus Dominicus primus fundator ordinis predicatorum dñi contra eos predicasset, & disputasset, post longam verborū concertationem: cum dictis hæreticis conuenit, vt accenso igne in conspectu populi, hæretici iactarent libellum suum doctrinā continentem in igne, & beatus Dominicus libellum etiam vere doctrinæ fideli nostræ illuc proiceret, & cuius libellus incombustus remaneret, illa vt veras idées acceptaretur, quod & factum fuit, mira profecto fuit res. Nam subito hæreticorum liber exultus fuit, libellus dñi Dominici in flammis traditus ter receptus fuit penitus illæsus, & nunquā combustus. Et notandum est quod maior est auctoritas ecclësie in determinationibus eorum quæ sunt fidei omni ratione & auctoritate doctorum, nam dicit B. August. Euangelio non crederem, nisi ecclesia illud approbatet, teste Floren. vbi supra.

f. *Passagerios.*] Hivel Passagini, Patareni vel Paterni omnes à nominibus invenientium istas sectas sic dicti sunt, secundum Ioan. And. in d. e. excommunicatus. 2. de heret. Et in catalogo heret. idem dicitur. Et isti dixerunt hominem in statu coniugali nō posse saluari, sicut & Taciani, & Martiani, contra quos dicitur. 2. ad Tim. 5. c. Quidā in nouissimis temporibus discedent à fide, attendentes doctrinis dæmoniorū, in hypocrisi loquentium mendacium, prohibentium nubere, & alibi, qui non potest abstineri nubat in domino. Melius est enim nubere quam viri. Plenē prosequitur Ioā. Neuifa. in sua filianuptiali. & Do. And. Tiraq. in tract. de legibus comubi.

g. *Vuicleuistas.*] Dicto à Ioāne Vuiclef. Anglo hæretico, istius hæresis in-

uentore, qui in concilio Constantien. damnatus fuit, & multo astante populo cōbustus, eo quod diceret, & prædicaret, mulieres etiā quo ad rem veneram comunes esse debere, eratq; ecclesia catholice detraction, & Roma. pontificis oppugnator, Cardinalium hostis, & persequitor prælatorum, ac cleri, Christianaq; religionis inimicissimus, hic etiam crucem dominicā nullo pacto adorandā censuit, contra quē extat Davidis auctoritas, *Psal. 68.* Adorate scabellum pedum eius: quoniam sanctum est, quod autem verius scabellū Christi quam crux? cui pedes illius affixi sunt? & ita exponit D. Hieronymus ibidem, tam de anima & corpore Christi, quam de cruce. Item. *Psal. 131.* Introibimus in tabernaculum eius, adorabimus in loco, ubi steterunt pedes eius, & in hoc conueriunt Theologi, & vius communis, aliquique q; eius articuli in dicto concilio damnati fuisse, ut patet in dicto concilio Constan-

a. Seu Husitas. Fraticellos, b de opinione nuncupatos, nec nō per foel. record. Leonem Papam decimum prædecessorem nostrum Superioribus annis damnatam, & impianam, & ab ominabilē Martini Lutheri d hæresim sequentes, ipsique Martino quominus puniri possit, quomodo libertauentes, & quoslibet alios hæreticos quocūque nomine censeantur, ac omnes fautores. *

a. Hæresis. Dictos à Ioanne Hus hæretico, discipulo Ioannis Vuicel, qui dicebat canonicos & ecclesiasticos ad Christi imitationē omnino pauperes esse debere, quia ex tanta diuinitatum copia populū scandalizatur, & fuit in concilio Constantien. damnatus, atque viuis exultus vna cum Hieronymo eius discipulo, anno 1413. ut in supplemento chronicarum patet.

b. Fraticellos. Hinouā inuenient religiōem, contra iura prohibentia ne quis nouam inueniat religiōem. in ca. ne

nōta, derelig. domi. & in cap. uno illo tit. lib. 5. & extra. vna. eo. tit. extra. Ioan. 22. ideo eorum secta reprobata fuit, hi pulchriores virgines & viudas decipiebant, ac postea in antris noctū clausa cum clericis diuinā laudes pro ritu eorum canebant, quib; nocte media finitus, sacerdotes alii admonerant voce binos debere masculū & feminam sancto spiritu inuocato in copula carnalem coministeri, quibus diuersi lumen extinguebantur, quilibet proximā mulierem proternebat, & si ex tali coitu mulier cōcepisset, infans genitus in speluncā deferebatur, & per singulas manus trahebatur tandem totiesq; huiuslandus, quādiū animam exhalaret, ilq; in cuius manib; expirabat, maximus pontifex creatus habebatur. *c. Damnata.* Bene dicit damnata, quia omnia per Lutherū suffarinata fuerunt iam in sacrī conciliis damnata, qui tanquam canis vomitum rea sumpsit, it pубr̄ docet frater Alphonsus de Castro in suo libr̄ aduersus heres. Et Eschius doctior iuris.

d. Lutheri. Inde puto dictum Lutherū, quasi lutum ructanter, quod lutum iam damnatum, id est, hæreses adhuc ructauerit: vel Lutherus dicitur quasi luteus rudens, vel luto aliis inficiens. Nam luto, inficio est. O bone Deus, quot sua lutoſa & abominabili doctrina infecit, & ad inferos traxit, hic indulgētias primo ingressū subtertere nisus fuit, ac demū in sanctissimū Christi vicarium racaleitrare, potestatem suam à Deo sibi dataam tollere: eo Leo decimus eum pluries monitū à Christi ouili tanquam ouē putridam abegit, eumq; & sequaces excommunicatos esse voluit, vt hic patet. Alias hæreses suscitauit, tam contra ecclesiam quam ordines ecclesiasticos quas propediem spero comburi cum suo authore & sequacibus, iuxta id quod dicitur. *Esaie. 1. c. in fin.* Erit fortitudo vestra tui illa stupore, & opus vestrum qualis

scintilla, & succendetur utrunque simul,
& nō erit qui extinguat, sic forma Luthe-
ri fuit combusta Romæ anno 1526. Iunii.
12. teste Luxemburg. in suo heret. catalogo. lib.
4. artic. 3.

*fauoris
qui dicantur
per*

c. *Eautores.* Hæc verba traduntur in
c. excommunicatus. i. §. credentes, de heret. &
Cle. Romani. §. porro, de iure iuri. Et in dupli-
cisunt differentia. Quidam habent iuris-
dictionem, alii non. Illi qui habent iuris-
dictionem dicuntur fautores, si negligant
capere, vel punire hæreticos, c. negligere. 2.
q. 7. vbi sunt hæc verba Negligere (cum
possit) perturbare peruerlos, nihil aliud
est quam souvere, nec caret scrupulo socie-
tatis occulta, qui manifesto facinori defi-
nit obuiare. Idem dicitur in c. qui potest. 23.
q. 3. Vnde dicit August. ad Losbarum. Qui
vitius nutritius parcit, & fauet, ne con-
tristet peccantium voluntatem, non tam
est misericors, quam quæ non vult cultrum
rapere pueru, ne audiat plorantem, & nō
timet ne vulneratu doleat, vel extinxatur.
o. qui vitius. 23. q. 5. & i. Reg. 15. c. dicitur quod
rex Saul damnatus fuit & regno priuatus
quia contra præceptum domini peperit
Achab regi Amalech. faciuntur si vero c. de
heret. Scriptum alibi quippe est, qui crimi-
na, quæ potest emendare, non corrigit,
ipse committit. c. præterea. 23. q. 8. & error,
qui nō resiitetur, approbatur, & veritas. cū
minime defensatur, opprimitur. c. error.
88. dñi. Ideo potestas, confules, vel alii, qui
ciuitatibus præesse volunt, debent iurare
ad requisitionem episcoporum, vel vica-
riorum suorum, seu inquisitorum hæreti-
ce prauitatis, quod præcisè attendere, &
imuiolabiliter obseruari, ac facere à suis
subditis obseruari toto tempore sui regi-
minis in terris suæ iurisdictioni subiectis,
constitutiones contra hæreticos, credentes,
receptatores, fautores, & defensores eo-
rum, ipsorumque filios, & nepotes à sede
apostolica promulgatas, ac etiam appro-
batas, quas qui iurare noluerit seruare, vt
infamis tanquam hæreticorum fautor, ac
de fide suspectus officio & honore sui re-
giminis spoliaretur. Hæc sunt verba. text. in
c. virofficum. §. fi. de heret. in 6. hodie dice-

sani & inquisitores non petunt hoc iura-
mentum in Francia, & male, hoc enim nō
deberet omitti, maximè isto tempore. Co-
siderent ergo habentes iurisdictionem, ne
hunc fauore præstent: non habentes vero
iurisdictionem si dictos hæreticos non cap-
iant, vel puniant, non dicuntur fauentes
quia ad eos non pertinet, sed ad illos, qui
iurisdictionem habent l. non est singulis ff. de
reg. iur. c. si de area. 26. q. 2. nisi isti essent sa-
cramento adstricti, vt quia iurarunt indi-
care, & celant: tunc fautores dicentur.
c. si quis vero, & c. quisquis. i. q. 3. facit l. so-
lent. ff. de prescr. verb. Possunt etiam isti pri-
uati fautores dici, quando excusant hæ-
reticos serio, dicendo istos non esse tales
quaes reputantur vulgo, veldicunt, quod
dicti hæretici reputati nō negant istas pro-
positiones. Archid. in c. 2. de heret. in 6. col. 3.
vel si dicat sciens, esse hæreticum eum esse
iustum & sanctum. cap. si quis dixerit, & seq.
ii. quest. 3.

Item aduocati excusantes excessus il-
lorum dici possunt fautores, & alias etiam
fautores dici possunt consideratione ha-
bita personarum temporis, & locoru. non
enim hæc omnia possunt ad vnguem per-
stringi, plerunque enim hæc verba homi-
nes simplices ad amorem hæreticoru pro-
vocant, devotionem quam habent ad ec-
clesiam minuunt & eneruant, huius falsi
excusatores fauere, etiam dicuntur. ii. q.
3. c. non solum. [Bart. in l. post legatum. §. sunt
qui putant. ff. de his quibus ut indig.]

Item fautores sunt, qui sub quadam iusti-
tiae specie fucatis quibusdam exquisitis ad-
inventionibus æquitate obstruere studer-
unt, & prævaricationem eorum tegere
argumentis suis. c. ita. n. q. 3.

Facto etiam quis dicitur fauere hæreti-
cos, vt pote, qui alimoniam procurat, qui
eos liberat, & qui ea per quæ liberetur ad-
ministrat. c. est iniusta. 23. q. 4. l. si ignore. ff.
defunt. cap. accusatus. in fine, de hereticis, in 6.
nam dicitur. Deut. 13. c. Ne parcat ei ocu-
lus tuus, vt miserearis, aut occutes eum,
sed statim interficies, quod facit contra iu-
dices hæreticos liberantes.

Idem in eo qui precibus hæreticum li-
berat.

Bulla Cœnæ Domini.

berat. §. i. vers. illud. 14. q. 6. caueat sacerdos istius ab solutionem dare, nisi damnationem incurere non incusat. *vide Albert. in l. si ref. l. de coniugio. & demonst. l.* Et hodie istorum hæreticorum in sanctus est numerus, sicut stultorum. *Ecclesi. c. i. in fin. & apud Theognidem scribitur. Non super eternus numinaria rite colens.*

Et receptatores, f. librosq; ipsius Martini aut quorumvis aliorū eiusdē sectæ sine auctoritate nostra & sedis Apostolicæ quomodo libet.

Quis dicatur receptor.

f. Et receptatores. Hi dicuntur, qui hæreticos recipiunt scientes eos esse tales & eos occurrant & celant, forte ut manus iustitiae euadant. *l. i. ff. de recept. l. 2. c. de his qui latro, vel alii crim. reos occulunt, maximum si aliquid receperint, ut illum hæreticum seruarent, & recipieren. l. marino. §. questum. ff. de adulti. c. felicis. in pri. de hereti. in 6. ibi, aut postea receptauerit, vel defendensauerit scirent, etiam si semel tantum receperit. Nam frequentatuum receptare, pro recipere frequenter ponitur. l. si ff. de receptato. & est propriè recipere, refugiun abscondendi causa præstare, vel in agro suo, vel in alieno loco, adiuviove. l. i. §. quod autem. ff. de seruo corrup. Et hi perinde puniuntur atque heretici. l. i. ff. de recept. i. de homic. in 6. multa de his receptoribus dixi in practica mea. rub. de contumacia. art. 67. in gl. 2. q. 7. vbi posui regulā cum limitationibus declarando confut. Tholo. rub. de immunit. ciuium. art. 1. Et nota quod hodie nullus extra Papam potest excommunicare aliquem, cum omnibus receptoribus & participantibus, sed opus est quod particeps prius moneantur. c. statutus. de sent. excommunicat. in 6. Pan. in c. quod in dubius. illo tit.*

legentes, a aut in suis domibus b tenentes, c imprimentes d aut quo modolibet e defendentes ex qua uis causa publice vel occul te f quo uis ingenio vel colore.

a Legentes. Et sic legetes libros Lu-

teri, Oecolampadii, vel aliorū hæreticori sunt excommunicati, r̄thic, nec debet absoluī ab alio quā à Papa, si tamē legerint ignoranter libru alicuius hæretici, in quo authoris nomen non erat descriptū, non habet locū quod hic dicitur, quia ignorantes nolumus ligari, dicit rex in Generali C. de bula. lib. in. vel ille qui copioperat, non erat habitus pro hæretico: no. in l. Barb. a usq; de off. pret. vel si legerit auctoritate Pape, it in hoc rex. dicitur.

b Aut in suis domibus. Id est propriis, idē si teneant libros in domib. conductis vel in ea in qua gratis inhabitat. inſt. de mu. §. lex cornelia. §. l. lex cornelia. §. domū filiū tit. Appellatione enim domus habitationē significari palam est. l. qui domī. ff. ad l. iub. de adulti. Idem si in apotheca teneant Alex. conf. 223. in 2. vol. Barb. conf. 20. col. 4. in 2. vol. Vide quæ addidi ad dictiōna. Alber. in verbō domus. & in c. sine excepcione. 12. q. 2.

c Tenentes. Retinens libros hæreticorū est excommunicati, r̄thic, nec potest absoluī ab alio quā à Papa, immo eo ipso quod libri hæreticorū reperiuntur penes aliquem, ille præsumitur hæreticus, & potest de hæreti condemnari, text. in c. s. forte. & c. sane. & ibi archi. 22. q. 4. facit l. maiore. C. de falsis. Hippol. conf. 52. misericordia. nu. 34. Vnde dicit imperator, Nemo huic modi habere libros, & sacrilegia scriptorū audiat monumenta seruare. l. quenq; 3. 1000. C. de hereti. quod facit contra malitia nostra memoria in his pertinet. l. Seb. in libri cōborendi sunt: noluerunt enim præciviri quicquid in ciuitate seruari, quo animi hominum à Deorum cultu auocarentur. Valer. l. 1. de neglect. relig. c. 13.

d Imprimentes. Et sic imprimentes libros hæreticorum sunt excommunicati. Quid si imprimant bonos libros cum additionibus hæreticorū? Idem dicerem, quia additiones sunt pars librorū, ideo qui imprimat partem, est etiam excommunicatus, arg. l. quæ de tota. ff. de rei vendi. c. pastoralis. §. item, cum toru. de offi. deleo. [Eridem censem statutū in additionib. quæ in librīs, Fel. in c. 2. nn. 3. 4. de spons.]

Quo-

c. Quomodolibet.] Siue verbo, siue
facto, siue per se, siue per alios, gl. in extrau.
ad conditorem, col. 3. de verb. signif. in extrauag.
Iob. 22. Quare qui hæreticis & schismatis
patrocinantur censura diuina in eorum
probatur facinore, & pœnis non solum
duces & factores, sed etiam participes de-
finari, nisi se à communione malorum sepa-
rauerint, præcipiente domino per Moy-
sen. Separarunt à tabernaculo hominum
schorum durissimorum, & nolite tangere
de omnibus, quæ sunt in eis, ne simul pe-
reatis in peccatis eorum. Sunt verba beati
Cypriani in c. si quis inquit, in fine 1. q.

f. Publicè vel occultè.] Referri ad o-
mnes predictos potest, videlicet quod fa-
tores publicè vel occultè sunt excommuni-
catis ut hic de hoc verbo publicè est glo. in cle. 1.
despol.

Item receptatores eorum publicè vel
occultè sunt excommunicati hic.

Item legentes libros, etiam occultè, hic
excommunicantur. Præterea tenentes li-
bros etiam occultè in suis dominib[us] ligantur
hic, & quibus sit ille, nisi hoc de auctoritate
sedis apost. faciat, ut sunt quidam theolo-
gi, qui ad confutandas hæretices necesse
habent videre libros hæreticorum, maxi-
mè doctores huius aliae vniuersitatis, qui
semper veræ fidei tutores & hæreticorum
oppugnatores fuere, ideo ut his nenius per
hæreticos adductus responderet valeret, li-
bros hæreticorum ex auctoritate Papæ
habere poterunt. Nam errores, qui igno-
rantur, reprobari non possunt. cap. legimus.
37. dicitur ca. fin. 24. queft. 3. Imprudentes pa-
lam vel occultè hac pena alfringuntur, &
nulli essent hi, non palam facti esse, tot libri
isti sussarcinati Lutheri, nec alio-
rum, sed potest dici, vñ illis, nesciunt quid
faciunt.

Item quomodolibet defendantes tam
publicè quam occultè ut infra dicetur, hic
excommunicantur. Illos etenim publicos
& manifestos dicas, qui contra fidem catho-
licam publicè prædicant, aut profitentur,
seu defendant eorum errorem, vel qui co-
ram prætoris suis conuicti sunt, vel confel-

si, vel ab eis sententialiter condemnati. ca.
super quibusdam in pri. de verb. signif. Verum
dicitur Psal. 18. Ab occultis meis munda
me domine. Nam licet ecclesia non iudicet
de omnino occultis, tamen quando pro-
ceditur ad aliquem actum exteriorem, iu-
dicare potest ut hic, quia factum occultum
damnatur, videlicet electione clandestinam.
c. quia propter. §. si. de elecl. & collationem oc-
cultam suspeclam habet c. rno. et Eccl. benefi.
& c. & ibi gl. in ver. occulta, & ca. cum ex mun-
do, de her. & ibi Felin. Sic & lex factum oc-
cultum reprobat. l. non existimo ff. de admini-
stro. l. ita fidei. de iure fisci. l. conueniculum. C.
de epi. & cle. & l. i. C. de delato. non tamen ex-
communicatur hic, qui hæresim solum in
corde habet, per gl. in c. cū quis. de sent. excom.
in 6. vbi si quis haberet ratam verberationem
clericis in animo tantum, non est excommu-
nicatus. Auge, de claus. in sua summa in verbo
hæreticus. q. 2. licet glo. teneat contra in sum-
ma. 24. q. 1. & in cle. 4. §. verum. de hæreticis. quæ
possunt intelligi. quando peruenisset ad
aliquem actum exteriorem, utpote scribendo,
vel aliud occultè faciendo, sicut de Io-
seph ab Arimathia, qui actu exteriori o-
stendit se esse discipulum Iesu, videlicet
sepeliendo eum, alias ecclesia nihil de eo
dixisset, si ad aliquem actum non perue-
nisset, & in aliis iuribus dicitur occulus
respectu publici. Vide in summa filostrina,
in verbo excommunicatione. 7.

Et generaliter quoslibet de-
fensores & eorum dem.

g. Defensores.] dicuntur duobus mo-
dis. Primo quando personam errantem quis
defendit, ne ad manus iudicis perueniat
examinandus, vel puniendus aut ne forte
aliqua reuelet. c. si custos. 27. q. 3. & q. 5. per to-
rum. & contra hos defensores potest ad
excommunicationem procedi, ut hic, &
tales sunt suspecli, & potest eis in indici pur-
gatio. cap. hi qui. 1. 4. q. 6. vide tex. in dicitur. 24. q.
3. cap. uno. de homicid. in 6.

Alij defendant errorem, & is damnabi-
lior est eo, qui errat, quia non solum errat,
sed etiam aliis offendicula erroris prepa-
rat, & confirmat, unde quia magister erro-

N n n

ris est, non tantum hæreticus, sed etiam
hæresiarcha dicendus est, capi. qui allorum.
24. q. 3.

Item si defendat errorem & errantem,
quia dicitur, qui consentit peccantibus, &
defendit alium delinquentem, maledictus
erit apud deum & homines, & corripetur
increpatione severissima. hinc etiam qui-
dam sanctissimus pater ait, si quis pecca-
re in defendit, acris quamille, qui pecca-
uit, coercetur. Et si quis alterius errori
consentit, sciat se cum illo simili modo cul-
pabilem iudicandum, sunt verba tex. in ca.
qui consenit. in q. 3. c. cum homo. 23. q. 5.

Et aliquando plus punitur consulens,
quam is qui facit. l. viri. ff. ad Pompe. de
pariti. Et ideo medicus dans venenum fi-
lio, ut id prebeat suo patri, plus punitur,
quam si ipse medicus patrem veneno ne-
casset, ut ibidem dicitur, & in ca. tanta. 86. disf.
& ibi gloss. Item in extra aug. Io. min. 22. quorum
dare. in fi. de verbo. significatio. dicitur. si quis
autem damnatas hæreses, vel ipsarum al-
teram scirent, verbo, vel scripto defende-
re, vel approbare presumperit, de fratribus
nostrorum consilii decernimus, ut tan-
quam hæreticus ab omnibus evidenter
habeatur, & ibi gl. hoc diffusius declarant,
qua possum videri. Et hi & quicunque
hæretici si ad ecclesiam reuerrantur, de-
bent recipi per episcopum, & abiurare he-
reticum [scripto. ca. conuenientibus. i. que. 7.] &
promittere episcopo, quod tenebat de in-
cepis fidem catholicam, & hoc facient pu-
blice, si publicum erat crimen. Privatum,
si priuatum erat commissum. cap. quotiens. i.
q. 7. vbi ponitur forma abiuratio-
nis, & in
ego, de conse. diffin. 2. quod si post abiuratio-
ne in repertus fuerit recidisse, sine villa au-
dientia seculari iudicio est relinquendus.
capit. ad abolendam, de hereticis. quantum ta-
men ad fidem & ad absolutionem in ex-
tremis non debet ei denegari, si peniten-
ti signa in eis apparuerint manifesta, quia
ecclæsia nemini claudit gremium. ca. ad bus
instan. de peni. dis. 3. cap. super eo. de hereti. in 6.
Non tamen dicetur relapsus, qui unum
abiurauit articulam, si in aliis delinquit,
miserrans in uno simpliciter vel generali-

ter omnem hæresim abiurauerit, cap. acti-
fatus. §. 1. de hereticis. in 6. Ille vero qui potest
abiurationem hæreticos acceptat, deduc-
cit, visitat, siue associat, aut dona vel mu-
nera eis donat, vel initit, seu fauorem eis
impedit, qui excusari non possit, merito
debet iudicari relapsus. §. ille. & cap. accusa-
tus. Hodie vero per Bullam Clementis 7.
concessam anno 1533. 3. Kal. Septem. man-
datur omnibus hæreticis, maxime in re-
gno Francie degentibus, vt intra duos
menses hæreses abiurent. Si autem id non
fecerint, seu facere noluerint, lapidis duobus
mensibus tanquam in hæresim relapsi,
eo ipso habeantur, arbitrio secularis pot-
statis animaduersione debita puniendos,
etiam si publice hæresim abiurare paratos,
vel ad fidem reuerti velle dicant, relinque-
di. Hæc sunt verba Bullæ, per quæ patet
iudices secularares non errare, si hodie aliquem
hæreticum (licet volentem abiura-
re hæresim) ignorantem, si iuxta tenore
Bullæ hæc faciant. deelarat Guido de
perpinia in cap. 10. summe, de hereticis. Creden-
tes illi dicuntur, qui ore proprio confi-
tent se credere erroribus illorum. cap. pou-
sieri. vers. quid ergo, & cap. actione, de peni-
diffin. 1. & cap. Deus quando. 24. q. 3. Nam
vniuersiusq; voluntas ex confessione de-
monstratur. cap. cum pro parvulis. & ca. si quis
multier. de consec. diffin. 4. vbi dicitur, quod
vnicuique propria voluntas in confes-
sione demonstratur. doct. in cap. excommuni-
ca. §. 1. & §. credentes. de hereticis. Imo etiam
illi qui adorauerint, seu reverentiam suo
more exhibuerint, vel communionem
seu consolationem ab hæreticis recepe-
runt, vel similia perpetrauerunt, quæ ad
ritum eorum pertinent, hæretici dicuntur,
ut exprestè tradit Gilbel. de monach. Laudina in
cap. 2. de hereticis. in 6. Nam ex factis de af-
fectu presumpitur. c. qui viderit, &c. sicut 22.
q. 5. Nec enim refert factò vel verbo alia
facere. o. extinxant. u. q. 3. l. de quibus ff. de legib.
dummodo tale factum sit, quod aliquid
erroris in se misum habeat, visupradictum
est. d. §. credentes. vbi dicitur credentes co-
rum erroribus. Scous si de se bonum esset:
vt facere eleemosynam talibus, vel hospi-
tuum

tum præbere, vel visitare eos, in quibus nō de eorum ritu expressum ostenditur: tunc si interuentu pecuniae hæc siant, non iudicantur credentes, sed potius fautores, de quibus supra. Secus si prius lapsi, & semel moniti hoc facerent, eredentes etiam dicuntur cœratur. accusati. §. ille quoq; de heret. in 6. Item credentes dicuntur qui prædicatio res illorum audierunt pluries, & frequenter auerunt. Secus si semel, quia non videntur approbasse, quod postmodum vitaue sunt. arg. c. confat. & ca. si quis inquit. i. q. 1. facit. que contra. in fin. C. de inceti. nupt. & capit. ex studiis. de præsumpt. & illis potest in dici purgatio.

Idem si libros eorum legant, per d. ca. excommunicamus, ibi. Quia autem muentur furint sole suspicione notabiles, &c. Idem si libros haereticorum suspectos suscipiant, nisi eos exhibuerint, vel alio modo destruxerint. argumentum. p. 1. & ca. si quis. 5. q. 1. & d. cap. si quis inquit. i. q. 1. Guliel. & Archid. in d. cap. 2. de heret. in 6. intradum. Notandum est, quod ille qui uiuit ad haereticum causa discendi, nondum rameri à fide catholica discessit, euadit mortem, & punitur poena decim librarum auri scilicet applicanda: per iux. in l. quicunque. §. eos vero. Cod. dehered. & mortale peccatum incurrat ratione curiositatis, & periuli. Tho. x. 2. quec. 267. refers eum Purp. in l. a. nuns. 96. vers. 2. infertur. C. de sacro sancti. ecclesie.

Articul. 2. Item excommunicamus & anathematizamus omnes piratas, & cursarios, latrunculos maritimos, & illos b præcipue qui mare nostrum à monte Argentano usque.

c. Piratas. Pirata Græcæ, prædo Latine dicuntur, à nomine primi latronis, qui prius mare infestauit, à quo omnes maritimi predones, & spoliatores pirate dicti fuere, ut hic. Postea declarat hic. dicendo cursarios latrunculos maritimos, pirate cursarij maritimj lingua vulgari Italicoru & Occitanorum vocatur, & sume qui prædati, & spoliant Christianos nauigio ve-

ctos, & tales excommunicat hic Papa, & etiam à iure excommunicantur in cap. excommunicationi, de capo. vbi dicit Hostien. quod istiter in anno proprio ore Papæ excommunicantur, & maximè in cena domini, vnde nullus presbyter presumere debet istos absoluere. cap. si quis. 24. q. 3. & ratio traditur, quia nautientes & iter agentes sunt quali miserabiles personæ. Parnuru. in d. c. excommunicacioni. ideo ecclesia eos defendit, & excommunicat tales infestantes eosdem. Notandum est, quod tria faciunt piratam. Primum quando in differenter omnes spoliat, nec se restringit ad aliquam nationem, sicut meretrix quæ passim omnes admittit, non habendo rationem ad homines suæ ciuitatis, vel pulchros, vel ad nigros seu albos. Sed virgo sicut os inferni neminem recusat, ne dicimus Prover. 30. c. Tria sunt inflatiabilia infernus, os vulnus, terræ quæ non satiatur aqua, ignis vero nonquam dicit, sufficit.

Secundum, Intentio principalis huius piratici furoris exercendi, quæ intentio iudicat omnes. c. cum ab omni. & ibi lo. Andat derita & honesta cleri. vnde si Ianuenis intendat spoliare omnes Venetos, sed non principaliter, sed suis vacare negotiis, non est pirata. Nam id quod principaliter agitur inspicitur. l. si quis nec causam. ff. si cer. pet. & ibi plene docet.

Tertium, sic spoliare non in dicto bello facit eum piratam, secus si bellum etiam in dictum esset. Simona Sylvestrina, in verbo, excommunicatio. 7. q. 20. Et quid si mercator miserit falmulum cum mercibus in Alexandriam, & is fuerit per piratas spoliatus, & captus an dominus teneatur dare pecuniam pro redempzione? Respo. quod non regulariter, quia non tenetur de casu fortuito, concludit Aegid. Bellamera, conf. 22. quidam mercator. vbi etiam dicit quid de capitaneo capto in bello, an Rex teneatur pecuniam pro redempzione illius solvere, ibi videtur quid indigeret.

b. Et illos. Excommunicat hic Papa Rex an te-

illos, quis Romæ vicinum mare discurrut, metus sol-

& discurrendo illud, deprædantur, si ergo uere pecu-

tantiam discurrenter, & non deprædaren. nia pro ce-

Nan 2

pitaneo capto ab ini-

niciis. tur etiam si animo deprædandi discursif-
fent, non sunt hic excommunicati, quia
cogitationis pœnam nemo meretur. *dicit*
tex. in cap. cogitationis de penit. distinct. & hic
requirit factum, sed apud Deum punire
ter ille, cum omnia sint eidem aperta tan-
quam dies hesternus. gl. in §. conditioes. per
illum text. insti. de verbo obligat.

ad Terracinam discutere, & na-
uigantes in illo de prædari, mutilare,
& interficere ac rebus & bonis
suis spoliare præsumperunt ha-
c tenus & præsumt, ac omnes re-
ceptratores eorundem, & eis auxi-
lium & dantes, consilium, & vel
fauorentr.

a Mutilare.] Dicuntur membrū ab-
scindendo, vel debilitando. o. 1. & 2. de clericis
pugnari. in duel. Ioan. de Imol. in glo. murile, in
clericis. in de homicid. Felim. in cap. cum illoram;
col. v. de fementi excom. licet Panor. volue-
rit contrarium tenere ibidem, & hic pira-
ta excommunicatus non potest ab alio
quam à Papa absoluiri, ut infra dicetur,

Solet tamen pœnitentiarius maior (qui
com. in iter est Cardinalis) in casibus ar-
duis, & Roma pontifici reseruatis, absolu-
vere glo. & ibi Cardin. in clementie Romani.
§. eo tamen de cœlestio. Minor vero pœnitentia-
rius absolutus à casibus reseruatis epi-
scopis.

Auxiliu in quando quis dicatur.] Hic latè sumitur pro-
quo liber adiutorio seu fauore, siue quis
mutuet pecunia piratae, siue alimenta tra-
dat, siue patrocinium præstet, vel simile
quod ad eius utilitatem pertineat. l. 4 ff. ad
leg. Julian. in aucta. ibi armis, telis, equis, pe-
cunia, aliave aliqua re adiuti erunt. c. exco-
municatus de hereti ideo dicitur iurisconsul.
auxiliu dari armis, manu, clamoribus,
objectione corporis ac plorando. l. § potuisse,
& seq. & l. cun. dominus. ff. de Senatus con. Sylla.
Item præbendo domum, in qua se oc-
cultent pirate. l. qui domum. ff. ad legem Iul.
deaduit. vel sarcinas, aut furta, seu alia pa-
ramenta recipiendo. ca. sicu. §. hi quoque. de-

homicid. Socin. in repet. ca. ad audienciam q. 6.
vers. visis. de homicid.

Item eundo cum aliquo datur auxiliu.
Bal. in cap. vno. col. 5. de alio diu per illa rex. Alii.
in 4. parte statuo. q. 32. Corse. in sing. incep. au-
xiliu. & dicit auxiliu ab augendo,
quia per ipsam aliquid augetur, nam sicut
terra auxiliatur frugibus, sic qui opem
præbet auxiliatur ei, cui præbet. Saly. in l.
vna. col. 4. num. 22. C. der. pro. & sic quando
auxiliu prohibetur, vel punitur simpliciter,
non ratione certi actus, tunc genera-
liter sumitur, & late, secus si respectu certi
actus. vt ad homicidium, vel aliud malefi-
cium committendum. Barro. in l. furii. §. pe-
ff. de furii. Angel. in tractatu de malefic. in glo.
Andream in auxiliatorema, ide Felim. in cap. scat-
dignum. de homicid. plene Hippoly. in pra-
dicta sua. §. constante numer. 6. vbi dicitur nun-
quam puniri auxiliatorem non sequuto
delicto, per text. in l. sepe. in fin. Ibi nec con-
silium habuisse nocendi, nisi & factum se-
quutum fuerit. ff. de verb. significar. vbi scripsi
glo. in l. sed & diuotij. & ibi Dy. rerum anot.
Bal. in l. 1. colum. 3. in quaria oppo. C. de ser. fu-
gitu.

c Consilium.] Dicitur quædam prob-
abilis persuasio debito tempore, alijs insi-
nuata, scilicet Bal. in l. 1. colum. 2. C. de indic. liber.
& requirit quandam maturam deliberationem.
Oldr. conf. 44. queritur, & potest scha-
bere dupliciter, uno modo prout quis in se
deliberat, & deliberando eligit, alio modo
prout quis alteri cōsulit, vt aliquid faciat,
& ita capitur hic, risenit. Bar. in l. sepe. & ibi
dixi. ff. de verb. sign. Socin. in repet. ca. ad audi-
enciam. §. sequitur q. 77. de homicid.

Notandum est tamen, quod in quibus
casibus debet puniri dans consilium, auxi-
lium, & fauorem, debet intelligi, vt mitius
puniri debeat, quam si qui fecit delictum.
Saly. in l. 1. colum. 7. Cod. de rapto. C. pol. conf.
27. regnissus. col. vlima, & etiam debet intel-
ligi vt teneatur tunc eadem pœna in cas-
ibus, in quibus à iure communii teneretur
eadem pœna, videlicet si dedisset causam
mori, & quando non esset nudum consi-
lium, vel auxiliu, fecus si esset nudum.
Hippol. sing. 15. statua. & in l. si. nu. §. 2. sum sq. ff.
ad legem.

*ad legem Corn. de sica. & in l. eiusdem. col. i. ibi
tempilli in c. Felicis. & ibi Ioannes Monach. de
jans. m. 6.*

*Articulus Item excommunicamus & ana-
thematisamus omnes qui in ter-
ris suis noua pedagia & imponunt
vel prohibita exigunt.*

*1 Pedagia. I Dicuntur que dantur à
rascuntibus per loca, in quibus sunt con-
stituta, à pede dicta.*

*Guidagium datur pro conductu se-
curo per terram alterius habendo glo. & doct.
me super quibusdam. §. preterea de verbo. signi.
& hec duo vocabula sunt ex communis
vñominum introducta portio quam La-
tina, hoc à vulgari idiomate dicitur à guile
indeguidagium. Vectigal verò dicitur*

*d. quod præfatur pro rebus, quæ vehun-
tur glo. in l. i. ff. de public. & vectigal. Hodie
excommunicum vnu loquendi vectigal peda-
giuum vocamus, etiam nulla potest colligi*

differencia inter hæc, teste anchor. in capi-

tu quoniam de censib. in 6. sequitur do. Iosua.

ianson in consuetud. Tuso. in rubr. Des. droit. §.

Pedagia. depeage art. i. adhuc quod est eadem ratio

quarem. prohibitionis in gabella, sicut in pedago-

vena fuit prout consuluit Cornel. cons. 190. circa. col. 2. vol.

*Et ab initio fuere inuenta pedagia, eo
quod solerter negligi, quod commune est. §.
inf. de satis d. curor. l. 3. §. penult. ff. de excusa.
ut. Ideo via & alia loca publica negligeban-
tur, quare sicut concessum vni, videli-
cer principi, ut quicquam reciperet, id que
xponeret, tam ad instrunctiones pontium,
quam reparations viarum, & pro defen-
sione fidei, ac patriæ, vel alia simili iusta
causa, ideo is qui pedagium recipit, supra
dicta facere tenetur ac seruare soluente
nra iurisdictionem suam, & districtum
in persona & rebus, aliqui qui renetur ad sa-
tisfactionem plenariam, si ea causa datum
fuerit. Holtiens. in summa de censibus. §. ex
quibus causis, ver. sed nunc quid sine causa, quem
sequitur Guido Pape. cons. 65., vnu theinate.*

causam. i.

*Notandum est quodius civile nonam
vectigaliū & pallagiōrum impositionē.*

*exosa habuit adeo, vt nulli vestigalia no-
ua inducere permiserit. C. rectigalia noua
instituti non posse. l. i. & per totum. ino si quis
vestigalia noua imposuerit, iure ipso in-
centum aureis cum infamia punitur. l. v-
na. ff. ad legem Iul. de amberu.*

*De iure verò canonico donec satisfec-
rit, communione caret Christiana. capit. si
quis Rom. 1. 24. quas. 3. cap. invocamus. de
cen. / b. cap. quamquam, illib. tit. in 6. & hic ex-
communicatur à Papa propter criminis
atrocitatem, etiam subditis consentienti-
bus. Ratio est, ne domini exhaustant pe-
cuniam subditorum, & oppressiones sub-
ditis faciant, quæ etiam fieri potest, si au-
geantur pedagia imposta, & nouæ tunc
dicuntur. per l. rectigalia. ff. de publica. §. re-
digta. quia quod juris est in toto, & in par-
te. cap. pastorales. §. item cum totum, de offi. deleg.
vulgata. quæ de tota. ff. de reveni. Salice. m.d.
l. rectigalia facit l. hactenus, in si. ibi, neg. autem
ampliare posse. ff. de vñstruct.*

*Fallit quando pedagia imposta exige-
rentur, quia hi exgentes non comprehen-
duntur per hoc verbum r*ibua* pedagia im-
ponunt. Nam postquam non conueniunt
verba, nec dispositio. l. 4. §. vñies. ff. de dam-
infect. & inde uitatibus. §. si prædicta. de elect.
in 6. dic tamen. quid si exigatur sine cau-
sa vera vel putativa hic comprehenditur
in verbis vel prohibita exigunt, & tunc esse
atrox crimen: & si cum armis exigatur,
punitur lege Iulia, de vi publica. l. i. ff. ad l.
lul. de vi publica. si sine armis, pena l. Iulie
de vi priuata, nota in l. pen. & h. ff. ad leg. lul.
de vi priuata. si vero ex iusta causa si indi-
cetur, vel est iustus error, tunc crimen non
contrahitur, si secundum legem vel priu-
legium exigatur. B. l. cons. 289. Quia con-
fuetudo. col. 2. in 4. vol. veruntamen si pu-
blicanus male exigat, quia de illis de qui-
bus non erat consuetum, tunc poena capi-
tali de iure ciuili punitur. l. in iure. C. de re-
digta. §. commissis: si vero plus (vt frequen-
ter fit) exigat, quam licitum erat, tunc pu-
blicanus exilio punitur. l. ff. C. noua rectigal.
vel alias, vnu l. §. dixerit. ff. de publicam non ta-
men excommunicatur hic redixi.*

Secundo fallit in Imperatore & Rege,

Nnn. 3:

cap.super.preterea de verbis significatis. cap. iiii. uamus, de censibus. de Rege Francie, quod noue vectigalia imponere in suo regno possit, firmat Salyc. in l. regalium. C. noua regalium. Berth. in tract. de gabe in prima parte. q. i. Ioan. Feral. in tract. de iuribus regis Francie. in v. priuilegio. Jacob. Bonaud. in suo panegyrico suo post tract. contra rebelles regum. Io. de terrarubea, & Chassa. in confues. Burgund. in rubr. ac iustific. §. 4. Numer. 23. vnde Philip. p. Valesius, cum pecunia ad paranda bella eidem non sufficeret, vectigal salis imposuit, videlicet, ut nemo unus alii vendere sine eius mandato posset, quod etiam hodie penditur, ut videre est per Gagnum, in vita Valeij, lib. 8. vers. inter. que. Et. Simile salis vectigal, Ancus Martius Romanorum rex apud Romanos induxit, ut in eius vita continetur, vino quoque impositum nouum vectigal per Carolum quintum legimus, apud eundem Gagnum lib. 9. vers. est præculta. Potest etiam Delphinus, ubi supremus est, & iura imperij habet in Delphinatu, noua vectigalia imponere. iuste de Ripe in l. 2. ne p. cap. 28. Allobrogum idem in alio principe non recognolcente superiorum, ut plenè consuluit Deci. cons. 534. procedendo, non poterunt ratiū tamen isti indicere, nisi ob necessitatem, vel utilitate publicam, alioquin peccant, teste Ioan. Fabro. in d. l. in fin. Sed cum iis poterit etiam rex in suo regno concedere iura vectigalium. Baro. in l. si publicanus §. fin. ff. de public. Berth. in tractat. de gabe in part. que. §. 2. & Specul. intit. de possessione. §. 2. versic. quid de colligentibus, ubi Ioan. And. dicit in addi. incipien. super quibusdam, quod concessio facta per principem de novo pedagio in loco grauato pedagio hoc facta per impetrantem est subreptitia, & non valet, quia si princeps sciuisse locum iam esse oneratum, non concessisset, vel non ita de leui. capit. postulasi, de rescriptis. Et etiam rex potest prohibere, prout facit Ludo. 12. in sua ordina. ne quis in suo regno indebitas exactiones faciat, alioqui ad duplum exigentem puniri voluit, & ibi dixitationem propter timorem conspirationis, metus, & compulsionis. Nam talis

impositio possit iaducere perturbationem vel diminutionem collectarum (quas talias vocant) & etiam quia interest regis subiectos habere locupletes, h. si infi. quibus ma. non licet, etiam eius interest dictos subditos liberos esse & Francos, iuxtammissis allusionem, sic consuluir. Iason. cons. de communica. col. 4. num. 5. in 3. vole. quia ista impositio est de iure regaliorum, ut in v. feud. quæ sunt regalia, etiam si barevallius dominus indicaret, ramen ob hoc plus solitos grauare subditos non poterit. Horia. in l. sephi. ix. primo ff. fons. herof. ideo consuetudo vel prescriptio non iugat comites, vel alios dominos quia quando Baro. vel alius potens vias est aliquo iure prætendo super non potenter, & maxime quando arrestat, vel arrestari & ignorari facit, sine causa cognitione, presumitur extorsio, & violentia, vel clandestinitas. l. 5. p. 5. quod metus causa, hoc ex professione Guido Papæ in cons. 65. v. iso. ibenare. coll. vallegando. In n. in cap. bone. 2. de postul. p. 1. & Ioan. Fab. in l. scutus amiss. C. de p. 1. & §. 4. que. q. 3. circa p. 1. versi. illud autem nota ini. de actio. & tunc non sufficit prescriptio, vel consuetudo longissima, etiā quinquaginta annorum quia est violentia, ut dixi, sed non debet manuteneri in illa possessione, quae est irrationabilis, & inducitur esse peccati, quia abesse bona fides. c. vigilanti. & c. si. de prescript. in auctor. in nulli iudicium in princ. collatio. 9. & ideo requiritur prescriptio certum annorum. Guido Papæ cons. 10. v. iso ad plenum. col. 1. 2. & seq. quod est netandum cōtra dominos locorum multa iura super subditos sibi usurpantes, ut in his usurpati per iudices manuteneri non debeant. [Vide Lucan. iul. viros. col. vii. l. 4. diuersis offic. lib. 12.]

Item excommunicamus & annullamus omnes falsarios, & bullarum, b
a Omnes falsarios. Tria in falso iura requirunt, primo dolum. l. i. in prim. ff. ad legem Cornel. de fal. §. item lex Cornel. iustit. de public. iudic. glo. in cap. ad falsariorum. de criminis fal. i. homines. & seq. 22. q. 2. Secundo mutatio

tionem veritas, tex. in auribus. de instr. cœne-
ta. & fide. in prim. & l. quid si falsum. ff. defal.
Tertio requirunt, ut falsum alteri noceat.
gl. sing. in l. datus. & ibi addidi. C. ad le. Cornel.
de fal. defal. Neapolit. q. vte. Lanfranc. in res. ca.
quoniam. in verb. testium depositiones. col. 6. in
magn. vol. de prob. & sic parens. quid sit fal-
sum, nam est immutatio veritatis dolo fa-
cta, & sic falsarij illi dicuntur quo ad hunc
tex. qui dolo immutauerunt veritatem in
literis apostolicis, & illi sunt excommunicati,
nec possunt ab alio quam à Papa (nisi
in mortis articulo) absoluiri, sive sint laici,
sive clerici. cap. ad falsariorum decri. fal. vbi
vult propter hoc falsum, clericos esse de-
gradandos, & curia seculari tradendos.
Hodie per legem regam pena falsi, etiam
extra literas apostolicas, est mors, quando
falsum commissum est in iudicio, sive per
notarios, sive per testes, & sic ordinatum
exitur per christianis dnoz. regem Franci-
scum, ad tollendas omnes falsitates, & ad
inducendum terrorem deponere falsum
volentibus, vedi in dicta ordin.

Bulla que b. Bullarum.] Bulla aurea erat olim
insigne triumphantium, quam in triumpho
Romani præ se gerebant, inclusis intra
eam remediis, quæ crederent aduersus
inuidiam valētissima, hinc deductus mos
apud Romanos fuit, ut prætexta, quæ ma-
gistratum erat, & bullam vnum nobiliū
puerorum usurparetur ad omen, & vota
conciliandæ virtutis, ei similis cui primis
in annis munera ista cesserunt, & haec bul-
la, teste Macrob. in Saturnal. erat rotunda in
cordis figuram formata, quam ante pectus
annectabant à collo, ut bullam inspicien-
tes demum se homines esse cogitarent,
si corde præstarent. Romani deposita ado-
lescentia eam ruxebant, à cuius rei specie
quidam tumor aquæ, quæ cito nascitur,
repenteque decidit, vocatur homo etiam
bulla est, quia vita hominis similis bullæ
fluxa videlicet, & caduca.

Bullæ etiam dicuntur ornamenta, qui-
bus sing. la. decorantur. Calphur. in Buc. Al-
ternat vitreas lateralis cingula bullas. Ho-
die vero, quia litera Roma. Pontif. ornan-

tur plumbo. Ideo illæ literæ sic plumbō de-
corare dicuntur bullæ. Nam plumbum in
literis pendens vocatur etiam bulla. c. licet,
ibi ut falsa bulla falsis literis apponatur, de cri-
fal. gloss. in regu. cancell. 14. & Papa eo virtutur
bullæ plumbæ, non aurea, vel argentea, ne
propter pretiosum metallum detur ocea-
sio furandi. gloss. in verb. aurea bullæ. in lem-
ina. inf. de iure. vbi dicit Imperatorem
ut bulla aurea posse.

Seu literarum Apostolicarum
& supplicationum d' gratiam vel
iustitiam & concernientiū per Ro-
manum Pontificem vel vicecancella-
rii seu gerentes vices eorū,
aut offi ciū vicecancellarii S. R. E.
de mandato eiusdem Romani Pō-
tificis signatarum, aut sub nomine
eiusdem Romani Pontificis seu
vicecancellarii, aut gerentium vi-
cim predicatorum, signantes sup-
plicationes, easdem extendentes
g capitulum ad falsariorum cum
omnibus poenis in eo contentis
ad falsificantes, seu mutantes sup-
plicationes per nos, seu de man-
dato nostro signatas, & datatas si-
ne nostra datarii nostri licentia.

c. *Apostolicarum.*] Etsi committens
falsum in bullis Papæ est excommunicatus:
sic is qui in aliis literis apostolicis. Nā
multæ sunt, non tamen procedit in literis
legati, vel delegati Papæ. Panorm. in. olim.
de rescript. licet debeat puniri, non tamen
excommunicatur hic, quia dicitur hic fal-
sarius literarum apostolicarum. Ergo si
falsum aliquis fecerit, in literis regis, vel
aliis punitur, non tamen est excommuni-
carus. c. ad audiendum de cri. fal. & quando
agitur de falso facto super magno sigillo
regis solus cancellarius in Francia cognoscit,
teste d. Ruseo. in 17. privilegio iuris regalio.
In magn. tamen consilio fuit hoc an. 1536.
in mea

in mense Februario , prolatum arrestum ,
pro quodam clero , qui in regis sigillum
falsum commiserat , & in secretari signū ,
vt gaudere poset adhuc priuilegio clericali , quamvis esset coniugatus . Et falsum
dicitur etiam quis committere , quando
quis plu . vnius bullæ mutat , & alteri
applicat , vel quando filum , & alii modis , de quibus in capitul. liceat , de crim. fals. Imo
si aliquis hodie addat vnam literam literis
Apostolicis , aut vnum puncum , vel cor-
rigat extra officiales curiae Romanas est ex-
communicatus , nec potest absolui ab alio
quam à Papa . Hostien . in summa de criminis
falsi . § . qualiter committitur , vers . sed hodie ,
& falsare lo fiat , est falsare literas aposto-
licas , & propriissime sicut illud in quo to-
ta constitutis virtus , & substantia . Verba sunt
collecta in capit. ad falsariorum columnis de cri-
minis falsi . vide Panorm . in cap . ex parte de
fid . in tribunum . vbi concludit quod in bullâ
vel aliis literis apostolicis defectus vnius
literæ non vitiat , vt si quis impetrat ecclesi-
am sancti Pancratij , & in bullâ dicitur
sancti Pancratij , non minus dicitur valere ,
quod est nota adum , quia sepius de hoc vi-
di dubitari .

d. Et supplicationum .] Quas voca-
mus signatureas , per quas Papæ supplica-
mus , vt conferat beneficium , dispenset , &
aliud faciat , & communius incipiunt . Bea-
tissime pater , &c . vel pater sancte , vel di-
gnetur S. V . & expediuntur in papiro .
¶ Dixa in mea praxi beneficiaria .] Bullâ imper-
gamento , & in hac supplicatione non ap-
ponitur plumbeum . In bullâ sic non proce-
dit quod hic dicitur , quâdo quis impetraret
literas etiam à Papa suggesta falsitate ,
vel tacita veritate , quia talis non est exco-
municatus , per hæc verba bullæ huius , sed
commido literarum earere debet . ca . sedis .
e . ex tenore . ¶ c . super literis , de rescriptis . quia
veras literas impetrat , licet falsum dicat ,
nec talis propriè dicitur falsarius , ideo
hac pena non coerceditur , nec timeat fa-
serdos iustum absolueret .

e. Gratiam vel iustitiam .] Illa rescri-
pta dicuntur continere gratiam , quando

Papa confert beneficium , seu mādat con-
ferri , vel concedit illud ad quod de iure
non teñebatur . nota m . gratia . de rescripto in
6 . dixi in glossa . gratiam . in forma mandati in
concordâ . in additionibus nouis , que sunt litteræ
gratia .

Institutam vero continere dicuntur , quâ-
do concessa continent iustum & honestum .
Nam illa verba sonant petita & concessa
continere ias commune . Cald . consil . rubr .
de rescripto . Idein si dicitur in supplicatione ,
aduersarios indebet contradicere , quia
denotat , quod supplicans petit iustitiam ,
& ex forma commissionis appetat . Barb .
in rubr . de rescripto . col . 2 . & alia regulariter
literæ que ad lites impetrantur . Doli . inca .
super literis . & c . postulasti . de rescripto . Rescri-
pta etiam gratiosa possunt continere ius-
titiam , vt si promoto sine beneficio den-
tatur literæ cum secundum apostolum , vel
in forma communis vocatae , & hæc iustum
vocantur , quia iustum est prouideri ordi-
nato sine beneficio , ne in opprobrium cle-
ri mendicet . c . diaconi . in 5 . dist . 93 . & c . cum se-
cundum . de preb .

f. Aut sub nomine .] Et sic signantes
supplicationem nomine Papæ vel vice can-
cellarij , aut gerentis vicem , sunt excomu-
nicati vthic , quia cum debeat signari à Pa-
pa , vel mandato eius ab alio , si non fiat , fal-
sum dicitur , ideo puniri sic faciens ut fal-
sarius , & excommunicantur hic , & tales
non possunt ab alio absolui , quam à Papa .

g. Extendentes .] Mutas supplicationem ,
quam dicimus signatuream , vel falsifi-
cans eam à Papâ seu eius mandato signa-
tam , sine licetia eiusdem pontificis est ex-
communicatus , & debet puniri omnibus
penis contentis in d . cap . ad falsariorum de-
crim . falsi . Nam hodie propter dulcedinem
beneficiariorum sepius fabricatur in benefi-
cialibus falsum , vt quotidie video agitari
in palatio , & plus in illa materia quam in
alii . Deberent ergo iudices , maximè Do-
Senatores , tollere acriter tales puniendo
vt cederet cæteris in exemplum , ideo pro-
hibetur hic . Olim excommunicabatur , qui
literas ab aliis quam à Papâ officialibus re-
cipiebat .

cipiebat. c. dura de criminis ful. sed gl. & doct. dicunt illud c. non feruari i. curia.

Item in eis qui falsam Regis Franciæ studunt vel fabricant monetam, & qui extra regnum prædictum eam emunt, & in regno exponunt, nā excommunicati sunt, & absolutio Papæ reseruatur, in extrauag. vna de crim. ful. in extrauag. Ioh. 22. sed non est de casibus reseruatis in cena domini, ut videtis hic.

Articulus
q̄tus.

Item excommunicamus & anathematizamus omnes illos a qui equos b. arma c.

a Omnes illos.] Alia hic excommunicatio profertur contra ferentes arma ad Sarracenos, vel alia quibus possunt oppugnare Christianos, ita prohibuit conciliū Lateran. ut patet in c. i. aquorundam, de Iudeis. & ratio est propter fidem tuendam, cuius Papa tanquam Christi vicarius est caput. c. i. de translat. episo. alia ratio ponitur in extrauag. prima, de Iudeis in communib. qui Christiani opprobrium Christo illatum in terra hæreditatis suæ, totis viribus vindicare debent, & tamen potius iniurioribus fauent, & degenerantes miserabiliter à statu fidelium famæ propriæ inimicemores, & salutis oblitii, inimicis crucis Christi contra ipsius negotium hæc faciunt. d. extrauag.

b Equos.] Siue sint in cursu velocissimi, siue vered, id est vehementes redam. l. i. C. de cursu public. libri. Siue alij, cum hinc generaliter loquatur. Et de natura equorum qui praesagiant pugnam, & amissos lugēt dominos, lachrymasque incedum desiderio fundunt, licet videre per Plinium li. 8. t. 42. vbi narrat de equo Bucephalo Alexandri, qui regio instrutus ornatus neminem alium quam Alexandrum recepit in sedē, alios paſſim reiiciens, cui defuncto rex duxit exequias urbeinque tumulo circumdedit nomine eius. Aliaque ibi mira de equis citantur, que videri possunt, & quod hinnitum illius, qui contra eum vult pugnare, cognoscit, teste Aristotele. in li. denatur. animab. cap. 24. & quomodo boni equi di-

gnoscantur tradit Virgil. in Georg. Argutumque caput, breuis aliis, obesaque terga. & Pet. de Crescentiis in lib. de communib. ruralium. q. vbi etiam tradit infirmitates e- quorum, & curam illorum. Quatuor in e- quo esse inspicienda tradit Ilidorus, in lib. Etymolog. 12. cap. 1. quæ prosequere, ut ibidem per eum.

c Arma.] Quorum appellatione hic comprehenduntur nedum arma offensibilia cuiuscunq; generis, sed etiam defensionis, ut pote scuta, cassis, galeæ, lorice, platæ, diploides, & similia. gl. in extrauag. Quorundam de Iudeis, in extrauag. Ioh. 22. sa- cil. 3. § armis ff. de vi & vi armata. etiam fu- futes & lapides machinarum non ædificiorum hic prohibitentur, cum etiam armorum appellatione veniant. l. armorum. & ibi dixi ff. de verb. signif. & etiam quia per ea op- pugnantur Christiani, igitur venient ar- morum appellatione, licet alias contrâ, ut dixi in d. l. armorum.

Notaendum est quod nobiles & alij qui possunt portare arma non possunt ea por- tare in Palatio. Bald. in s. si quis rusticus, de pace tenend. eius viol. hodie in locis vbi litigatur, & sic coram iudicibus non possunt portari arma. testi in l. qui d. lo. s. item qui cum telo ff. ad legem luliam de i. publi. Davi in l. prima, illo. tit. & feruatur in hoc feruere & aliis, vt nullus intrare audeat cum armis locum quem Parquetum vocant.

Ferrum, a filum ferri, stannum, calybum, b. omnia q; alia metallo- rum genera c. atq; bellica instru- menta, d. lignamina, e. canabum.

a Ferrum.] Factum, siue infectum. l. 2. C. que res ex porta non deb. quod est intelli- gendum quando ad offensionem vel de- fensionem conferre posset, secus si de alio, ut gladij ad incidentum pennas, vel panes, nisi tot portarentur, quod possent in aliud genus armorum conuerti. Situs. in sua sum. in r. er. excommunicatio. 7. q. 21. & quia est eadem ratio & conditio omnium particu- larium, ideo inde finita equi pollet vniuer- sali. sepe Dy. in pro. reg. 6. in 2. q.

Ooo

b Calyber.] Calybes populi sunt in Ponto iuxta Termodontem fluuium ut Plinius & Strabo testantur: hi nudi ferrum effodiunt. Verg. India mittit ebur, molles sua thura Sabei, at Calybes nudi ferrum. Aliquammodo vero ponitur pro ipsa ferri materia, ut hic, vel pro instrumento ex calybe facto. Virg. vñificosque calybs, & Luca. calyber in nosque inomordit.

c Metallorum genera.] Quae sunt septem, videlicet aurum, argentum, electrum, &c., stannum, plumbum, & quod domat omnia ferrum, scilicet Isid. lib. 6. etymolog. c. 16. & seq. & Lu. de penna in rub. C. de metal. lib. n. & dicitur a metallo, quod est scrutor, siue inquiror, quod spes sit una vena inuenta, alterius inquirendæ & inueniendæ. Plinius author est lib. 33.

d Bellorum instrumenta.] Ergo quæcunque bellica instrumenta hic prohibentur sive sint bombardæ, siue colubrinæ, balistæ, arcubalistæ, springardæ, siue alia tormentorum genera, quorum meminit Crapal. lib. 2. de partibus animalium.

e Lignamina.] Exponit gl. in d. extra-
trag. na de Iudeis, esse ligna galearum, vel de quibus galeæ vel alia nauigia fieri possunt d.c. ita quorundam & comprehenduntur omnia ligna quibus fieri possunt naues, galeæ, & machine offensivæ, vel defensivæ, secus si ad comburendem. gl. ibi.

Funes, & alia prohibita deferunt f Saracenis, Turcis, & aliis Christiani nominis inimicis quibus Christianos impugnant, g non obstant. quibusvis priuilegiis h & concessionibus quibuscumque principibus aut dominis, seu priuatis personis, per nos & sedem prædictam haec tenus forsitan concessis, quæ illis nolumus in aliquo suffragari. i:

f Deferrunt.] Siue patronus nauis fieri, & scienter deferat, siue mercator, qui ad Turcas conducit illa arma sunt hinc ambo

excommunicati, etiam si mercator non sit ret, sed mitteret. tex. in c. significavit de lude, quia est eadem ratio prohibitionis, & qui per alium facit, ipse facere videtur, per galam iuri. Secus, si patronus fuerit ignorans. Item etiam non procedit, quando causa necessitatis Christianus venderet ensem suum Turcis propter famem, aut aliam necessitatem, tunc non est excommunicatus. Nam prohibetur deferri causa venditionis, vel alienationis, sed hic non deferebatur ea causa, sed tuitionis corporis. Ideo postea necessitas facit licitum, quod alias erat illicitum, capi, si quis propere defurit.

g Impugnant.] Seu impugnare possunt idem iudicatur hic de potentia, sicut de actu, dicitur in simili in prox. inst. de Augusto, qui dicitur, eo quod auget, vel augere debet. Et idem in matrimonio dicit ibi gl. in verbo Augusti. Multa similia adducere possem, nisi breuitatem quererem.

h Non obstant. priuilegijs.] Non derogatur hic priuilegiis Venetorum, quia Papa Martino habent priuilegium deferendi merces, & victum ad Saracenos, sed arma, vel alia supra prohibita deferent non vidi eisdem concessum priuilegium, & si esset, hic tollitur, de hac clausula vide text. in cap. clericis, in fin. de immunita. ecclesiastica. in 6.

i Suffragari.] Etsic non obstante priuilegio excommunicantur hic deferentes res prohibitas ad Saracenos, sed lex ciuilis capituli pœnam eisdem cum bonorum prescritione imponit. l. 2. c. quæ res expressa non debet, ubi dicitur: Pernicisum namque Roman. Imperio & proditioni proximum est, barbaros (quos indigere conuenit telis) eos ut validiores reddantur instruere. Eadem pœna statuit aduersus eos qui docent barbaros & Turcas facere naues. l. s. C. de pen. Et notandum est quod supra expressa ad eosdem prohibetur deferri omni tempore, siue pacis, siue belli. tex. & ibi ponderat. Pan. in c. significavit de Iude. victualia vero & merces prohibentur ad Saracenos deferri tantum tempore belli, ac omnijs.

ac omni cofsilium impendi, & aliud sub-sidium. c. quod olim de Iude. [nisi pro captiuis redimendis : nam merces & victualia, etiam tempore belli non prohibentur : se-
cūs in armis. Doct. in cap. significavit, de Iud. Summ. angel. in verbo excommunicatio. s. in 21. causa. Et Capit. in dec. Neap. quod. 150. Fallit in Soldano ad quem omni tempore prohibentur etiam victualia deferri, quia ille solus occupat terram sanctam, ideo ecclæ-
fia cum bellum videtur habere perpetuum, sitamen Turca possederit, idem dicam.

*Vera de
ficiencia
et pœna
et condicione
de brenzis.*

De iure canonico iis qui ista prohibita de-
ferunt, aliae pœnae imponuntur. Prima est
excommunicatio ut hic. Secunda quod ab alio, quam à Papa absoluī non possumunt,
vel de eius speciali mandato quod de facili non prebet, telle Panor. in d. c. quod olim in
fir. Tertia, quod serui efficiunt capientium, etiam si Christiani fuerint, contra ea
quaerat Bart. in l. hostes. ff. de captiis. &
dict. Boer. in §. i. de consuet. iuriis status perso-
in consuet. Biturig. vbi dicit iura seruitutis
& captiuitatis inter Christianos locum
non habere, sed speciale est in hoc casu.
Quarta, sunt infames & sic omnibus pœ-
nis, quibus infames affliguntur, hi puniri
debent. Quinta, sunt intelectibiles, tam acti-
ue quam passiue : quia nec ipsi de bonis
suis disponere possunt, nec aliquis eis re-
linquere, vel aliquia legata facere, vel do-
nationes. Sexta, ad succedendum sunt in-
habiles, tam ab intestato quam ex testa-
mento. Septima, ad publica non possunt
admitti officia, ut ibidem habetur. Octaua,
Omnes actus legitimis sunt eisdem inter-
dicti, de quibus in regula actus legitimis, dereg-
in sexto. Nonna, Omnia bona eorum sunt
confiscata. Ultimo, quia diebus domini-
cis publicè excommunicati nunciari de-
bet, Hæ pœnae describuntur in extrauag.
prima, de Iude. in communib. Alias qui-
libet videre poterit per discursum iuris &
hic adderet.

Articulus.

Item excommunicamus & a-
nathematizamus omnes impe-
dientes seu inuidentes victualia,
& seuaia ad ysum Rom. curia & ne-

cessaria, adduentes, vel quine ad
Romanam curiam adducantur, vel
defertantur impediunt seu pertur-
bant, vel qui talia faciunt vel de-
fendunt, cuiuscunq; fuerint ordinis,
b. præminentia, & condicio-
nis a & status, e. etiam si pontifi-
cali, regali, reginali aut alia quavis
ecclesiastica vel mundana præful-
geant dignitate.

a. *Victualia.* Victus & victualium
appellatione continentur, quæ esui, & potui,
cultui quoque corporis, quæque ad
viuendum homini necessaria sunt, vestimenta
quoque vietus habere vicem Labeo ait,
cætera quoque quibus viuendi curandiv.
gratia corporis nostri vivimus, ea appella-
tione significantur. l. verbo vietus. & seq. &
ibi dixi. ff. de verb. sign. & ideo postea decla-
ratur in text. seu alia, &c.

b. *Ordinis.* Siue sint proceres, siue de-
curiones, senatores, scabini, vel alij similes.
l. i. §. sed & si ferius, in gloriam. ff. de ven. in-
spicere, vel ordinis intellige siue maioris, si-
ue minoris, siue fuerit clericus prime tonsuræ,
siue acolytus, siue subdiaconus, dia-
conus, vel presbyter, vel alterius ordinis,
quos tradit Host. in sum. de ordin ab episcopo
qui renunc. episcop. §. i. vbi dicit nouem esse
ordines clericorum, sicut sunt nouem or-
dines angelorum, Prepos. in capit. cler. 21.
distinct.

c. *Præminentia.* Ecclesiastica vel
mundana, etiam si Imperiali præfulget
dignitate, gl. quibuscum incl. i. de Iud. & hoc
declarat infra, & forte hic imperator non
est expressus, ne arbitretur Papam istud
facere in odium suum, sed dignitatem re-
gale in expressit, quia plures sunt reges, &
vnum Imperator, ideo noluit eum nomina-
re, pernot. in ca. cum onnes. de confit.

d. *Conditionis.* Siue sit laicus, vel cle-
ricus, ex viverorum hoc declaratur, per
gloss. in verbo, conditionis, in extrauag ad re-
primendam, quonodo in losse maiestas criminis

O 90 3

procedat, siue fuerit masculus, vel foemina, maior, vel minor, dummodo doli capax. c. i. de deli. puer. §. pupillus, infit. de inutil. stipula. Idem dicitur, m. cap. fundamenta. in fin. de elect. in 6. siue fuerit miles, siue non: siue diues, siue pauper: siue magnus, siue non, gl. in verb. conditions. l. presenti, tu prim. C. de his qui ad eccl. s. confugi.

c Status. Nobilis, siue vilis: seruus vel ingenuus: gl. in verb. status, in extraua ad reprimendam. Et tres sunt mundi status. Ecclesiasticorū, nobilium & plebeiorum. Et quando rex yalt habere collectas, mandat gentibus trium stacuum, vt imponant eas, & quomodo conuocentur tradit. d. Chassa. in proem. consuet. Burg. ingl. Les gens des trois estats. de literis status scribit Benedictus in repe. capit. Raym. in verbo testamentum. i. num. 22. de testamen. Ego ipse scripsi in illa ordinatione regia prohibet literas status dari.

Articul. 7. Item a excommunicamus & anathematizamus omnes illos qui ad sedem apostolicam venientes & recedentes b ab eadem nec non omnes illos qui iurisdictionem ordinariam vel delegatam aliquam non habentes, in eadem curia morantes temeritate propria rapiunt, spoliant, & detinent aut proposito deliberato verberare, mafilare vel interficere presumunt, & qui talia fieri faciunt, seu mandant.

a Item excommunicamus.] Probatur in sequi Romipetas. 24. q. 3.

b Recedentes.] Privilegium datum ad eundem, censetur datum ad recendum, & ad morandum. ca. quia diuersitatem, de concessione, preb. c. statutum. §. prferendo, de rescrip. in 6. dixi plene in prin. schol. in auth. habita. C. ne fil. pro parte. Idem dico in saluo conductu. in prac. mea rub. de securitate. & sic excommunicantur primò hi qui rapiunt venientes ad sedem apost. propria temerita-

te, secus ergo si iustè, vt pote, sive viens ad sedem apost. aliquem occideret, & iudex eum caperet, non incideret in hanc excommunicationem, quia non facit temeritatem. eum quem ff. de iud. c. eum qui de prab. in 6. Secundo qui rapiunt, propria temeritate à curia Roman. discendent. Tertio illi, qui iurisdictionem non habent, tamen capiunt morantes in curia Rom. Quartò qui predictos spoliant. Quinto qui eos dement. Sexto qui eos verberant. Septimo, qui eos mutilant. Octauo, qui eos interficiunt. Nono, qui hæc, vel alterum istorum fieri faciunt, vel inandant. Nota tu presbyter, & horum absoluas neminem.

Item excommunicamus c & a. **Articul.** anathematizamus omnes temerite mutilantes, verberantes, vulnerantes, interficientes, capientes incarcerantes, & detinentes patriarchas, archiepiscopos, & episcopos, eorumque mandatores.

c Item excommunicamus.] Probatur in cle. i. de penit. quod si quis verberauerit episcopum, vel occiderit, tenetur vthic dicitur, quod est intelligendum quando temere, vthie, & in d. clem. dicitur, suadente diabolo, vt in c. si quis suadente. 17. q. 4. fecus si ignoranter, quia inuenit eum laruum, vel de nocte sine lumine, tunc si prefectus vigilum, vel seruientes eum capiant, non sunt excommunicati, vt hic, quia episcoporum est deo seruire, & dei per sonam induere, & non diaboli, qui in multas se transfert figuræ. not. in c. cuin ad decorum, de vita & honest. cleric.

Secundo etiam non procedit, quando aliquis se defendendo percussit episcopum, quia tunc non dicitur facere iniuriosè, vel temere: vt dicitur in c. eum qui, de prab. in 6. si ut dixi de scholaribus in auth. habita. C. ne filius pro parte. vbi prohibet fieri aliquam iniuriam scholaribus sine causa, ex causa non, videlicet si scholars aggrediantur aliquem, ille poterit se defendere, etiam contrascholarem & episcopum & quævis alium, & not. in l. vtvim. ff. de iustit. & iure. **Man.**

Mandatores intellige si effectus fuerit secutus, id est, si ex illo mandato fuerit verberatus episcopus vel occisus, alioqui non: quia verba debent intelligi cum effeta. i. f. quod quisq. turis gl. & doct. plenius declarant in d. cl. i. Et sic excommunicantur hic mutilates patriarchas, archiepiscopos vel episcopos. Ipsi ordines declarantur in cler. ad. dif. Secundo, vulnerantes cosdem vel illorum alterum. Tertio, interficienes. Quartò, capientes. Quinto, incarcerantes eosdem. Sexto, detinentes praedictos. Septimo, mandatores. Octauum addit d. cl. i. de penis qui bannierit episcopum, ut eo ipso sit excommunicatus, & non possit absolui ab alio quam à Papa, nisi in mortis articulo. Nonum etiam addit in eo qui facta contra has personas rata habet. Nam etiam est excommunicatus, qui ratam habet percussonem clerici suo nomine factam. *tex inc. cum quis, de sentent. excommun. in 6.* Decimum, ille qui facienti fuerit socius. Undecimum, qui dederit consilium vel fauorem. Duodecimum, qui scienter defenderit illos secessos. Et septem poenæ hos circundant, quarum prima est quia offendens patriarchas, archiepiscopos vel episcopos est ipso facto excommunicatus. *d. cl. i.* Secunda est, quia absolutio reseruatur soli Roman. pontifici. Tertia, quia priuat omibus beneficis spiritualibus & temporalibus, ac feidis, emphiteosi, & locationibus quæ tenebar ab illa ecclesia cuius pontificem offendit, sive locatio ei fuerit facta ad longum tempus vel ad modicum, cum d. cl. indistincte loquatur, *in not. ibi doct.* Etsi duo episcopatus essent vniuit Valen. & Dien. priuatibus beneficiis & officiis, quæ tenet ab utraque ecclesia. Quarta, quod ad hanc priuationem non est necessaria dominis sententia priuatoria sed declaratoria tantum super huiusmodi crimine sacrilegij, cum ipso iure sit priuatus. *cap. cum secundum leges, de heret. in 6.* Quinta, quod filii delinquentis per lineam masculinam descendentes usque ad secundam generationem inhabilitantur ad obtinendum beneficia ecclesiastica in illa diocesi cui præ-

erat pontifex offensus. Sexta pœna, quia terra offendens episcopum est supposita interdicto ecclesiastico & etiam locus in quo episcopus detinetur captiuus *in d. clem. i. dicitur.* Septima quod publicanus est excommunicatus per omnes ecclesias, ciuitates & dioceces. Ultima quod non debet absolvi nisi satisfecerit, vel donec cauerit de foluendo pœnam infligendam, & de supplendo pœnitentiam imputatam, has pœnas tradunt doct. *iud. cl. maxim. Bonif. de Vital. numer. 70.* Quid in verberante vel occidente cardinalcm & hic non exprimitur sed est excommunicatus hoc faciens & absolutio Papæ reseruatur ac aliae poenæ imponuntur *in cap. falicis, de penis, lib. 6.* Imò idem in verberante vel iniiciente alias manus violentas in quemcunque clericum, etiam prima tonsuræ. *cap. si quis suadet. 17. quæst. 4.* non tam excommunicatur hic, sed à iure, nec potest absolvi nisi à Papa, vel à legato, vel in mortis articulo. *cap. quamvis de sentent. excommun. dixi hoc anno interpretando. d.c. si quis suadet.*

Item excommunicamus a & *Aritcul. 9.* anathematizamus omnes illos qui per se vel alium seu alias quascunque personas ecclesiasticas vel seculares ad Roma. curiam super eorum causis & negotiis recurretes b illaque in eadem curia prosequentes, aut procurantes, negotiorumque gestores, adiutores, procuratores ipsorum, vel etiam auditores, seu iudices super dictis causis seu negotiis deputatos, occasione causarum vel negotiorum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt, seu bonis spoliat, ac illos qui ne aliquas literas apostolicas etiam in forma breuis tā gratiā quam iustitiam concorrentes, etiā citationes, monitoria & ex-

Ooo 3

cutoriales quæ à sede apostolica emanarunt, & pro tempore emabunt, sine eorum beneplacito & examine, executioni demandant, inhibent ac notarios, executores vel subexecutores literarū monitorialium & citationum ac executorialiū huiusmodi capiunt, incarcerant, & detinent, vel capi, incarcerari, detineri faciunt.

a Item excommunicamus. In clem. mulorum, de pœnis, excommunicatur persona ecclesiastica, qua procurat ut ecclesiasticus capiatur, & detineatur à seculari potestate, si ad sedem apostolicam vadat, citatus ab homine vel à iure, aut ut suo renunciet beneficio, vt si procuret detineri, ne add. sedem apostolicam vadat, hic tamen excommunicatur quicunq; tam laicus quam clericus impediens aliquem clericum, vel laicum habere recursum ad eur. Ro. nec est illa constitutio superflua, quia hic excommunicatur tantum. d. inc. s. aliae pœnae infliguntur, ratio tamen ponitur, in d.clem. quia hic excessus tendit ad denigrationem honoris. Ro. eccl. & ad inquietationem & perturbationem status & ordinis clericalis, qui debet esse prosper & quietus, & etiam indecorum est filiiis pereuntibus vel multum oppressis operata matris vbera denegari, videlicet sedis apostolicæ capitula fundamenta, de elect. in 6. & cum Papæ tribunal sit maius quoconque alio temporali, ideo debet ei cedere. l. contra s. i. ff. de re iud. Imò impedites subditos Regis Francie ne ad regem erant, punirentur criminis leſſe maiestatis teste Luca de pennâ in l. vna, col. 10. cum seq. C. vt nemo ad suum patro. suscipiat. dixi in materia euocationis in repet. l. quod iustit. not. 2. ff. de re iud. scilicet quia pleriq; de officio ord. in 6.

b Recurrentes. Fundatur in cap. quoniam, de immuni. ecclesiistarum, in 6. vbi impedites aliquem eoram iudice ecclesiastico litigare, aut literas apostolicas impe-

trari in causis ad forum ecclesiæ spectantibus, de iure, vel de antiqua consuetudine, sunt ipso iure excommunicati. Idem si procurant, ut desistat litigare coram ecclesiastico. Et nota causas sequentes. Primus est in his qui mutilant recurrentes per se vel alium ad Romanam curiam super eorum causis & negotiis. Nam iniuria dictur in ferri, quando iurisdictio aliquius turbatur, vel impeditur. d. c. quoniam. & ibi Perus. no. & sic comprehenduntur hic quinque impedites, sive clerici, religiosi, secularis, sive laici, sive habentes iurisdictionem, sive non, cuius hoc generaliter loquuntur, & religiosi ad hoc solent habere statuta, & tamen aliquando vt aufugiant suorum superiorum pœnas, ad iudices vel magistratus laicos configuntur. Secundus qui impedit procuratores, negotiorū gestores, adiutores ipsorum, vel etiā auditores, seu iudices super dictis causis seu negotiis deputatos, &c. probatur hic cum dicit aut procuratores, &c. Tertius qui predictos recurrentes, aut procuratores ipsorum, & alios hic descriptos occasione causarum huiusmodi verberant, mutilant, vel occidunt seu bonis spoliant, ibi occasione causarum &c. Quartus qui impedit prosequentes item, vel negotium in curia Romana, ut hic dicitur. In eadem curia prosequentes. intellige quando iure prosequitur gl. in verbo, prosequentes. s. i. de manda aplo. in concor. Nam si talus conueniret Galium Romæ, non haberet locum, quod hic dicitur per vnu. de causis, in concor. vbi omnes & singule cause exceptis maioribus in iure expressis apud illos iudices in partibus, qui de iure vel de consuetudine prescripta vel privilegio illarum cognitionem habent, terminari, & fieri debent. & si Galli possunt dicere, nos legem habemus contrariam, cui non derogatur, nec derogari per vnu posset. Quinto e. tñhabet literas Apostolicas gratiam vel inservia concernentes, sine eorum beneplacito & examine executioni demandari, ibi ac illos qui, &c. & hoc probatur in cap. quoniam de immunita. eccl. lib. 6. & super hoc exeat bulla Leonis decimi cuius tenor talis est.

BULLA

BULLA LEONIS X. PP.

Leo Episcopus Seruus seruorum Dei ad perpetuam rei memoriam. In supremo Apostolica sedis folio meritis licet imparibus constituti, ad ea libenter intendimus, per quæ debitus honor & reverentia dictæ fidei a subditis & inferioribus, praesertim Pontificali dignitate præditis impendantur, & si quid peruersè aut minus recte per eosdem inferiores factum aut gestum reperiatur, quod in dicta sedis de- precisionem ac malum exemplum & scandalum plurimorum cedat, id per nostræ prouidentię ministerium reuocetur, & ad debitam normam reducatur, ne membra à capite (cui obediuntiam debitam & deuotam præstare tenentur) discordare videantur. Sane licet felicis recordationis Bonifacius Papa Nonus prædecessor noster, ad quem fide dignorū relatione pertinuerat, quod certi Prælati quibus p̄e memorie Urbanus Papa Sextus etiā prædecessor noster concesserat, vt in eorum Ciuitatis & Diœcesibus executio literarum Apostolicarum fierinon possit, nisi literæ ipse Prælati ipsis aut eorum officiabuſ prius exhibite, & per eos approbatæ forent, & eorundem Prælatorem officiales in confutudinem deduxerant, aliqui vero prætextu statutorum Provinzialium seu Synodalium etiam seruabantur, quod nullus literas Apostolicas huiusmodi exequi auderet, nisi postquam Prælati seu officiales ipsi per suas literas (quas vidimus nuncupabant) mandarent, & concederent, vt iudices in ipsis literis Apostolicis deputati & sine licentia vel consensu quoruincunque Prælatorum, vel superiorum, aut officiabuſ eorundem literas Apostolicas exequi possent, & deberent. Tamē nuper in publica signatura coram nobis nonnulla supplicationes propositæ fuerunt, continentes quod in Toletā & Carthaginē ecclesiis sub colore falsitatis obviandi editæ fuerant constitutiones Synodales, quibus caueri dicebatur, vt Tabelliones & Notarii, etiam à partibus requisi- ti literas Apostolicas nullatenus recipere possent, nisi illæ prius per Archiepiscopū

Toletan. & episcopū Carthagin. pro tempore existentes aut eorū officiales examina- tæ forent, à nobisq; earundē Constitutionum confirmatio peteretur. Nos petitionem huiusmodi ut ratione carentem, cū Romani Pontificis gesta per inferiores & sibi subditos sine eius speciali licentia ex- minari non debeant, indecens & absurdū quinimō temerariū essi censentes, quod aliquis quavis occasione literas Apostolicas sine Romani Pontificis speciali comi- sione, examinare velle presumat. Propter- ea supplicationes ipsis prout merito reci- ciendae erant, reiecimus: & coram nobis lacerari fecimus, ac constitutiones eden- tium temeritatem tali castigatione reprimere, ac super his tale remedium adhibe- revolentes, vt alii in posterum committendū similia aditus præcludatur. Motu proprio & ex certa nostra scientia, ac de Apostoli- ca potestatis plenitudine literas Bonifacij: prædecessoris nostri huiusmodi tenore: præsentium approbamus & innouamus, ac perpetuæ firmitatis robur obtinere, illasq; iniulabiliter obseruari debere decerni- mus, necnon quascunque Constitutiones Synodales, tam in dictis Tolet. Carthagin. quam quibusvis aliis ecclesiis per viuera- sun orbē constitutis super iis factas, mo- tu, scietia, auctoritate, & potestate prædi- catis, cassamus, & annulamus, ac statui- mus, & ordinamus, quod iudices & exe- cutores in literis Apostolicis protempore deputati, ac notarij & tabelliones super his requiriti, literas ipsis Apostolicas, sine alii- cius personæ cuiuscunq; ecclesiastice, vel iudiciale dignitatis fuerint, licentia vel consensu, exequi possint & debeant. Et insuper viueras Patriarchis, Archiepi- scopis, Primatis Episcopis, & aliis præ- latis, & personis ecclesiasticis, neenon di- lectis filiis Communitatibus ciuitatum, & viuersetibus, Castrorum, oppidorum, terrarū, & locorum sub interdicti, singula- ribus vero personis eorū secularibus, sub excommunicationis, & anathematis penit, quas eo ipso si contrafecerint absque aliqua declaratione incurvant, & a quibus, non- nisi à nobis vel superioribus nostris Rom.

Pontificis.

Pontificibus canonici intræribus, prater quām in mortis articulo constituti & debita satisfactione præmissa, absolu, & interdicti huiusmodi relaxationem obtinere possint, in virtute sanctæ obedientiæ, districtè præcipiendo mandamus, ne iudices, & executores literarum apostolicarum, ac notarios & tabelliones super his requisitos, quomodo literas apostolicas huiusmodi exequi possint, quoquomodo impeditæ præsumant, ac eos qui executiōnem literarum huiusmodi impeditibus auxilium confilium, vel fauorem quoquinodo, directè vel indirectè, publicè vel occultè, praestare præsumperint, etiam si Patriarchali, Primitiali, Episcopali, & quavis alia ecclesiastica vel mundana, etiam Imperiali, Regali, Reginali, aut Ducali, vel alia præfulgeant dignitate eidem excommunicationis & anathematis sententiæ, à qua non nisi ut præfertur absolu possint, subiacere, ac Ciuitates, Terras, Castra, oppida, & loca predicta, ad quæ inobedientes & contrafacientes declinare, & in quibus moram trahere contigerit, ecclesiastico supposito interdicto, tamdiu firmiter obseruando, donec compuneti corde, huiusmodi interdicti relaxationem, debita satisfactione præmissa meruerint obtainere, ac ibidem permanferiat, & per triduum post eorum inde deceſſum, Motu, scientia, auctoritate, & potestatis plenitudine similibus decernimus, ac sub dictis preciis etiam mādamus illis in quorum libris, Constitutiones, Synodales & Prouinciales huiusmodi descriptæ reperiuntur, ita deleri & cassari faciant, vt amplius legi non possint, non obstantibus præmisīs ac Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis, nec non omnibus illis quæ idem Bonifacius predecessor in suis literis voluit non obstar, contrariis quibuscumque, aut si Patriarchis, Archiepiscopis, Primariis, Episcopis, & aliis personis præfatis, vel quibusvis alii communiter vel diuīsiū ab eadem sit sede indulatum, vt interdici, suspendi, vel excommunicari non possint, per literas Apostolicas, non facientes plenam & expressam,

ac de verbo ad verbum, de indulto huiusmodi mentionem, & quibuslibet alii privilegiis, indulgentiis & literis Apostolicis generalibus vel specialibus quorumcunque tenorū existant, per quæ præsentibus non insertis effectus eorum impediti valeant, quomodolibet vel differri, & de quibus quorumcunque totis tenoribus de verbo ad verbum sit in nostris literis specialis mentio habenda, quæ quo ad hoc cuiquam nolumus aliquatenus suffragari. Ut autem præsentes literæ ad omnium notitiam deducantur, volumus & mandamus illas in Cancelleria Apostolica & valuis Basilica Principis Apostolorum de vrbe nostra affagi, vt iij, quos huiusmodi litteræ concernunt, quod ad ipsos non pertuerint, aut illas ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere, vel ignorantiam allegare, cum non sit verisimile quo ad ipsos remanere incognitum, quod tam patet fuerit publicatum. Verum quia difficile foret præsentes literæ ad singula queq; loca in quibus expediens fuerit illas deterre. Volumus & dicta auctoritate decernimus, quod illarum transumpto manu publici notarij inde rogati subscripto & sigillo alicuius prælati seu alterius personæ in dignitate ecclesiastica constitutæ munito, ea proflus fides indubia in iudicio & extra aut alias vbi libet adhibetur, quæ præsentibus adhibetur, illæ essent exhibite vel offensæ. Nulli ergo omnino hominum licet hanc paginam nostræ approbationis, innovationis, casationis, annulationis, statuti, ordinationis, mandati, voluntatis & decreti infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumperit, indignationem omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum eius, se noverit incurfurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno incarnationis dominice millesimo quingentesimo, decimo octavo Kalendas Martij, Pontificatus nostri, anno sexto.

Albergatus.

*Lecta & publicata sive retroscripta Bul-
la, sive*

Ia, sive constitutio Rome, in Cancellaria Apostolica, Anno incarnationis Domini millemo quingentesimo, Decimono-
no, mensis Iunij, Pontificatus Sanctissimi in Christo Patris Domini nostri Leonis, diuina prouidentia Papæ Decimi, anno septimo.

Sexto qui notarios executores vel sub-executores literarum monitorialium & citationum ac executorialium huiusmodi capiunt, incarcerant, & detinent, vel capi, incarcerari, seu detineri faciunt. Septimo, qui impedit ne literis sedis apostolicæ fine beneplacito vel assensu, vel certo precio non soluto pareat per literas, vel alias, ibi nec non qui, &c. Vidi in Seneschallia Nemausen, impetrari literas ne clericus laicus, contra quas clamat Maledicet. in tractat. de elect. fol. 33. versicul. sed adiuvare. Octauo, qui tabelliones impi- diunt, vel notarios super huiusmodi literarum & processuum executione, instrumenta, vel acta confidere, aut facta parti cuius interefit, tradere, ibi, neve tabellio- nes, &c. Nonò, qui sub quibusvis paenitentibus prohibent, ne pro negotiis in curia prosequendis, seu gratiis impetrandis ad Roman. curiam eatur, seu recursus ad eam habeatur, vel gratiam ab eadem impetratur, seu impetratis vtratur, ibi, qui ne sub quibusvis paenit. Decimo qui à Rom. Pontificis obedientia se subtrahere, seu quomodolibet recedere presumunt, ibi, quive animarum, &c.

Necnon qui ne literis & mandatis sedis predicatorum & legatorum ac nunciorum & iudicium delegatorum eiusdem similiter gratiam vel iustitiam concernentibus decretisq; super illis & rebus iudicatis, processibus & executorialibus, non nisi habito primum eorum beneplacito & assensu pareat per eorum literas & executive vel alias nuncupatas, & certo pretio soluto, neve tabellio-

nes & notarij super huiusmodi li- terarum & processuum executio- ne instrumenta vel acta confidere, an facta parti cuius interefit, trade- re debeant, qui ne sub quibusvis paenitentibus quibuscumque personis in genere vel in specie, ne pro quibusvis eorum negotiis prosequen- dis seu gratiis impetrandis, ad Roman. curiam accedant, aut re- cursum habeant, seu gratias ipsas à sede apostolica impetrant, aut impetratis vtantur directè vel indirectè etiam sub grauissimis paenitentibus prohibere, statuere, seu man- dare, qnive in animarum carundē periculum se à nostra & Ro. Pon- tific. pro tempore existentis obe- diētia pertinaciter subtrahere seu quomodolibet recedere præsumunt, quive ex eorum officio, vel ad instantiam quorumcunq; per- sonas ecclesiasticas, capitula, con- uentus, & collegia ecclesiastū qua- rumcunque coram se ac eorum tribunali, audientiam, cancellaria- rum, consilium vel parlamētum, præter iuris communis dispositio- nem trahunt, ac trahi faciunt vel procurant directè, vel indirectè quovis quæsito colore, necnon qui statuta, ordinationes, constitutio- nes, pragmaticas, seu quævis alia decreta in genere vel in specie ex quavis causa & quovis quæsito colore etiam sub prætextu literarum apostolicarum in viu non re- ceptarum seu reuocatorum ha- stenus fecerunt, ordinarunt, seu

PPP

publicarunt aut facient ordinabunt, vel publicabit in futurum, per quas & quæ libertas ecclesiastica tollitur seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliis quovis modo restringitur, seu nostris & dictè sedis iuribus quomodolibet tacite vel expressè præiudicatur. Quîve iurisdictionis seu fructus, redditus & prouentus ad ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum per eas obrentorum pertinentes usurpant, vel surripunt, seu quavis occasione vel causa sine Roman. Pontificis expressâ licentia sequestrat aut collectas, decimas, tallias, praestantias, & alia onera clericis prælati, & aliis personis ecclesiasticis ac eorum & ecclesiarum, monasteriorum & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum bonis illorum fructibus, redditibus & prouentibus huiusmodi absque simili Roman. Pontificis speciali & expressâ licentia imponunt, & diuersis etiam exquisitis modis exigunt, aut à sponte etiam dantibus & consentientibus recipiunt. Nec non qui per se vel alium seu alios directè vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare, aut in eisdem auxilium, consilium, vel fauorem, aut votū, suffragium, palā vel occultè præstare non verentur, cuiuscunque sint præminentia, dignitatis, ordinis, cōditionis, aut status, etiam

si imperiali aut regali præfulgeant dignitate, seu Principes, Duces, Comites, Barones, Republica, & alij potentatus, quicunque etiam regnis, prouinciis, ciuitatibus, & terris quoquo modo præsidentes fuerint, aut quavis etiam pontificali dignitate præfulgeant, innuamusque decteta super his tam per sacros canones & concilialē generalia, quam etiam in Lateranē si concilio a nouissimè celebrato, edita, etiam cum interdicti ecclesiastici ac aliis censuris & penis in eis contentis.
Undecimò, qui trahunt, aut trahi faciunt, seu procurant personas ecclesiasticas, capitula, conuentus, vel collegia ecclesiarum coram se ad eorum tribunal, præter iuris dispositionem, vel concordatorum directe vel indirectè, ibi qui ne ex eorum officio, &c. Duodecimò qui statuta, constitutiones vel ordinationes fecerunt, per quas libertas ecclesiastica tollitur seu in aliquo læditur, vel deprimitur, vel alijs quovismodo restringitur. De hoc dixi in glossa concorda rubr. de prima & irreuoca concordia stabilit. §. & cum omnium. alibi plenus scripti. Decimo tertio qui faciunt staruta, seu fecerunt iuribus sedis apostolice quomodolibet præiudicantia. Decimoquarto, sunt excommunicati qui iurisdictiones usurpant, usus fructus, redditus, & prouentus ad ecclesiasticas personas ratione ecclesiarum, monasteriorum & aliorum & beneficiorum ecclesiasticorum pertinentes, vel surripunt, seu sine expressâ licentia Papæ sequestrant, ibi, quare iurisdictiones. Decimoquinto, qui collectas decimas, & alia onera clericis, prælati & aliis personis ecclesiasticis, ac bonis ecclesiarum vel monasteriorum, & aliorum beneficiorum ecclesiasticorum imponunt, & exigunt, aut à sponte etiam dantibus recipiunt. Ista probantur in ca. no^o minis,

minus, in c. aduersus de immunita. eccl. & expressus in c. & in c. 3. illo rit. in 6. [Quia sacerdotes pro omnibus solent orare quorum eleemosynas & oblationes accipiunt, qua fronte presumunt laici oblationes quas Christiani pro peccatis suis offerunt, vel ipsi concedere, vel alii concedere. cap. quia 10. quæst. nisi episcopus & clerici stantiam necessitatem, vel utilitatem appecent, ut absque exactione ad releuandas communes utilitates, vel necessitates, ubi laicorum non sufficiunt subsidia per ecclesiastim conferenda. d. ca. non minus.] Decimo sexto, qui predicta facere, vel exequi non verentur per se, vel alium ibinecum qui per se, &c. Decimo septimo, qui auxilium consilium, vel fauorem, seu votum, vel suffragium palam vel occulte, praestare non verentur, etiam hic excommunicantur, cuiuscunque dignitatis, ordinis, præminentie e sint, & sic summum est elucidatus hic articulus.

a. In Lateranensi consilio.] Tenor Lateranen. concilij contra surripientes vel sequestrantes fructus beneficiorum ecclesiasticorum, aut super illis vel personis seu bonis ecclesiasticis, decimas, collectas præstantias, & alia huiusmodi onera imponentes qui continentur in bulla reformationis, lecta in nona sessione concilij Lateranen. de quo fit mentio hic.

BULLA LEONIS PP.

Leo Episcopus, seruus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam, sacro approbante concilio superiore dispositionis arbitrio, &c. Et cum frustum ecclesiarum cathedralium & metropolitanarum, monasteriorumque & aliorum quorumcumque beneficiorum ecclesiasticorum plenaria dispositio & administratio ad nos & Roman. Pontif. pro tempore existente, & illos etiam qui eiusmodi ecclesias monasteria & beneficia, iure, & canonice obtinent solum pertineant secularesque principes omni etiam diuino iure id prohibente de dictis ecclesiis, monasteris ac beneficiis intramittere se nullatenus de-

beat. Statuimus & ordinamus ut fructus, redditus & prouentus ecclesiarum, monasteriorum ac beneficiorum per seculares res viros principes, etiam si Imperator, Reges Reginæ seu Repub. vel potentatus fuerint, aut per eorum officiales, seu iudices etiam ecclesiasticos, vel quascunque alias personas publicas vel priuatæ de eorumdem Imperatoris, regum, reginarumque, ac principum rerumque publicarum, vel potentatu mandato sequestrari occupari aut aliquæ modo detineri, ipsumque huiusmodi ecclesiæ, monasteria ac beneficia obtinentes, sub praetextu fabricæ instaurationisque, sine Romani Pontificis pro tempore existentis expressa licentia, aut eleemosynarum, seu quovis alio colore, aut fuso impedit non debant, quominus de illis, ut antea libere ac sine impedimento disponere valeant.

Et si sequestrati fuerint, occupative, aut detenti integræ, libereque, ac sine exceptione vel mora prælati, ad quos de iure legitimeque spectat, restituantur: de quibus si dissipati nusquam reperiri possint eorum iulta estimatione facta, dictis prælati satisfieri volumus per eos qui dictas sequestrationes applicationes, dissipacionesque fecerint, aut fieri mandauerint, sub pena excommunicationis, aut interdicti ecclesiastici talium principiis, terris, & domino eo ipso incurriendis. Eত eorum ac eisdem subiectoribonab vbi cunq; reperta, si moniti parere noluerint, capi & retinendi possint. Ipsi vero contrafacientes tam supradictis penis quam priuationis feudorum & priuilegiorum, quæ à nobis & Roman. vel alius ecclesiis nunc & pro tempore obtinuerint, & aliis contra violatores & oppressores libertatis ecclesiasticae etiam per extraugantes & alias constitutions etiam incognitas, & forsan in visu non existentes impositi subiaceant. Quorum omnium tenores pro expressis & interfertis habentes innouamus, ac perpetuæ firmatis robur habere decernimus & declaramus, ac secundum eas per quoscunq; iudices etiam Sanctæ Romanæ ecclesiæ Cardina. sublata & adempta eis aliter iur-

PPP 2

dicandi declarandique potestate sententiari, iudicari & interpretari debere volumus atque mandamus. Et cum à iure tam diuino quam humano laicis Potestas nulla in ecclesiasticas personas attributa sit, innovamus omnes & singulas constitutiones felicis record. Bonifacij Papæ. 8. etiam predecessoris nostri quæ incipit, Felicis: & Clement. 5. quæ incipit, Si quis suadente, nec non qualunque alias apostolicas sanctiones in fauorem libertatis ecclesiastice, & contra eius violatores quomodolibet editas, & poenis etiam contra talia presumen. in bullâ que legitur in cœna Domini contéritis in suo robore permanens.

Et cum in Lateranen. pariter ac conciliis generalibus sub excommunicationis poena prohibitum fuerit, ne Reges, Principes, Duces, Comites, Barones, Republicæ & alij potentatus quicunque regnis prouinciis, ciuitatibus ac terris quoquomodo præsidentes collectas, decimas & alia huiusmodi onera clericis, prælatis, & alii quibuscumque perlonis ecclesiasticis, imponant, exigantque, nevèa sponte etiā dantibus & consentientibus, etiā recipiant atq. in præmissis, auxilium, fauorem consiliumve, palam vel occulte præstantes, in excommunicationis latâ sententiae poenâ eo ipso incident, & ipse quoque respublicæ, communitates & vniuerditates, circa hoc quomodolice et delinquentes ecclesiastico eo ipso subiciantur interdicto, prælati etiam præmissis absque Roma. Pont. expressa licentia, vltra consentien. excommunicationis & depositionis poenam ipso facto incurrit. statuimus & ordinamus ut de cetero talia presumentes etiam si/vt preferuntur qualificati fuerint, vltra supradictas poenas, quas contravenientes eo ipso incurtere volumus, innovamus ad omnes actus legitimos inhabiles & intefables habeantur.

Et cum secundum leges ciuiles & sacrorum canonum censuras, &c.

Datum Romæ in publica sessione in Lateranensi sacrosancta Basilica solenni-

ter celebrata anno incarnationis dominice 1514. 3. Nonar. Maij, Pontificatus nostri anno 2.

Item excommunicamus a & articulo anathematizamus omnes & singulos cancellarios, vicecancellarios, & consiliarios ordinarios, & extraordinarios quorumcunque regum & principum ac præsidentes cancellariarum & consiliorū, ac parlamentorum, necnon procuratores generales eorundem, vel aliorum principum seculariū, etiam si imperiali, regali, ducali vel alia quacunque præfulgeant dignitate necnon archiepiscopos, episcopos, abbates, commendatarios, eorumque vicarios, & officiales, qui per se vel per alium seu alios quarumcunque exemptionum vel aliarum gratiarum & literarum apostolicarum, necnon decimarum ac beneficiales ac alias spirituales & spiritualibus annexas causas ab auditoribus & commissariis nostris (vt eorum verbis vtamur) auocant, ac executiones monitoriorum, citationum, inhibitionum sequestrorum executorialium, & aliarum literarum apostolicarum, tam gratiam quam iustitiam concernentium à nobis, necnon camerario & præsidentibus cameræ apostolice, ac auditoribus & commissariis apostolicis in eisdem caussis pro tempore emanatarum, illarumque cursum & audientiam ac personas, capitula, conuentus, & collegia, caussas ipsas prosequi volentes.

lentes auctoritate laicali impediunt, & se de illarum cognitione tanquam iudices intromittere, ac partes actrices, quæ illas committi fecerint, & faciunt, ad reuocandum, seu reuocari faciendum citationes, vel inhibitiones, aut alias literas in eis decretas, & ad faciendum eos contra quos tales inhibitiones emanarunt à censuris & poenis in illas contëtis absoluimus, ordinamus vel compellunt, vel alias executionem literarum apostolicarum, vel exectorialium, etiam suæ prætextu violentiae prohibenda impediunt: declarantes b' nihilominus, ac protestantes prout tenore præsentium declaramus, ac expressè protestamur, absolutionem hodie vel alias etiam solemniter per nos faciemus, præfatos suprà nominatos, & qualificatos, ac cancellarios, vicecancellarios, consiliarios, & procuratores, ac alios excommunicatos prædictos, nisi prius statuta, ordinationes, constitutiones, pragmaticas, & decreta huiusmodi publicè reuocauerint, & ex archiuis seu capitularibus locis aut libris in quibus annotata reperiuntur, deleri & cassari, ac nos de reuocatione & cassatione huiusmodi certiores fecerint, & alias à præmissis, cum vero proposito ulterius similia non committendi destituerint, comprehendere, nec illis alter suffragaturam fore, ac in præmissis omnibus & singulis ac aliis

quibuscumque iuribus sedis apostolicæ ac S. R. E. vnde cunque & quomodolibet quæsitis seu quærendis per quoscumque actus contrarios aut quomodolibet præiudicantes tacitos, vel expressos à nobis vel à sede apostolica quomodolibet factos aut faciendos, aut quemcumque temporis vel tollerantiam, fluxum seu patientiam nostrâ villatenus præiudicari debere, aut quomodolibet posse.

a. *Excommunicamus.*] Quinque eas us hic traduntur. Primus, excommunicantur Reges, Archiepiscopi, Senatores vel alij officiales, qui ab auditoribus & aliis commissariis Papæ causas decimaru[m] beneficiales vel alias spirituales euocant, quia superioris est euocare, & non inferioris. I. iudicium solunur ff. de iudic. capitul. venostrum, de appella. plenè dixi in repet. I. quod ius sit, in 2. not. ff. dere iud. Secundus: casus est, quod impedientes citationes, monitiones, vel literas Apostolicas exequi, tam gratiam quam iustitiam concorrentes, sunt excommunicati: de hoc suprà dictum exiunt articul. proceden. Potest enim iudex suam iurisdictionem etiam poenali iudicio defendere. I. vna ff. si quis ius dicen. non obtemp. Tertius casus, qui impediunt personas volentes prosequi causas in curia Roman. vietiam suprà dictum fuit. Quartus casus, qui partes actrices, quæ illas committi fecerunt causas, à sede apostolica reuocare faciunt citationes, vel inhibitiones, seu alias literas apostolicas, ut solent quidam iudices seculares facere, ut expertus sum aliquando.

Quintus qui compellunt iudicem seu partem à censuris absoluere, & poenis in illis contentis liberare: superiores enim volunt dici iudicibus ecclesiasticis, ideo peccant, vt hinc habetur, & excommunicantur hic ore proprio Papæ.

b. *Declarantes.*] Hic versiculus, decla-

- P p p . 3

rantes, vult absolutionem prædictis pœnæ faciendam etiam per Papam non valere, nisi illi qui statuta contra libertates ecclesiæ fecerint illa reuocauerint: Secundò requiritur quod publicè reuocauerint, quod declarauit supra quando dicatur. Tertiò quod illa statuta seu ordinaciones debeat & casset. Quartò quod de illa cassatione & reuocatione certiorē faciant Papam, alioqui paria sunt eam esse & non apparere. I. duo sunt ff. de cœsta. tunc. Quinto quod ab illis cum vero proposito similia non cōmitren- di non defiterint, alias potest absolvi. & de istis debet inquirere presbyter, & si ista non concurrant, non absolutus.

Item excommunicamus & anathematizamus omnes mutilates, vulnerantes, & interficientes, seu capientes & detinentes, seu deprædantes Romipetas & peregrinos, ad urbem, causa deuotionis seu peregrinationis accedentes, & in ea morantes, vel recedentes ab ipsa, & in his dantes auxilium, consilium vel fauorem. a Romipetas.] Quia quibuslibet opressis, ecclesia tenetur contra improborum violætias protectionis & defensionis auxilium impari. 87. dist. quasi per rotum. ideo statuitur hic aduersus mutilates illos qui Roman accedunt, causa peregrinationis excommunicatio, & non possunt absoluiri ab alio quam à Papa, ita excommunicantur vulnerantes dictos peregrinantes, & interficientes, capientes, detinentes, deprædantes, & consilium, auxilium vel fauorem his malignis præstantes peregrinos. probatur in ca. si quis Romipetas. 24. q. i. vbi dicit Ioan. de Turrecrema. merito excommunicantur hi, tum quia Deū offendunt, qui in sanctis suis gloriatur, vt dicit David, Gloriosus Deus in sanctis suis. tum quia hi impedientes, & alij charitatis vinculum rumpunt, & deuotionem ad sanctos minuant, ideo dicit pulcher text. in cap. illi ibid. illi qui peregrinos, vel oratores, cuius-

cunq; sancti, sive clericos, sive monachos, fœminas, aut inermes pauperes deprædati fuerint vel bona eorum rapuerint, vel in malam eis obuiuerint, anathematis vinculo feriantur, nisi digne emendauerint deinde subiicit text. ibi, Pax vera illa, quæ treugā Dei dicimus, fideliter obseruetur: qui autem eam infregerit, excommunicationis subdatur. & ibi dicit Ioan. de Turrecrema. Nota quod quædam sunt persona, quibus perpetuo, treugæ, canonice obseruandæ sunt, sicut sunt presbyteri, monachi, conuersi, peregrini, mercatores, rustici, eunes & redeuntes, & in agricultura existentes, & animalia quibus arant, & semina portant ad agrum: habent enim rusticæ priuilegium, quandiu steterint in agricultura, sicut milites, donec militant; sive clerici, & monachi, ac conuersi, donec in ecclesiæ canonice & regulariter vivunt. Item legati, quamdiu sunt in legatione. Itē Romipetas, & oratoria visitantes. hec illa. Item accedentes ad sepulchrum domini, licet sint excommunicati, si sine licentia Papæ iuerint, & eius absolutio referatur Papæ, vel eius penitentiario maiori, telle Florent. in 3. par. summe tit. 24. c. 30. in fin. vni dicit se reperiisse hunc casum in libro summi penitentiarij.

Item excommunicamus & a. ^{Armill} anathematizamus omnes illos qui perse, vel alium, seu alios directè vel indirectè sub quoconque titulo vel colore occupant, detinent, vel hostiliter destrunt, seu inuadunt, aut occupare, detinere vel destruere, aut inuadere hostiliter præsumunt, in totum vel in partem Almam urbem, regna Siciliæ seu Trinacriæ, insula Sardiniae, & Corcieæ, terras citra Pharam patrimonium beati Petri, in Tuscia ducatum Spoletaniæ, Comitatuum Venaysinum, Sabinen. Marchiæ, Anconitanæ, Maccæ, Trebatæ.

bafie, Römandiolę, Campanię, & Maritimę prouincias, illarumque terras, & loca ac terras specialis commissionis, Arnulphorum ciuitatesq; bnostras Bononiā, Ferratiā, Regium, Mutinam, Fauētiā, Imolam, Forliūm, Rauennam, Ceruiā, Cesenam, Ariminiū, Beneuentum, Perusiam, Auenionem, Ciuitatē castelli, Tuderum, Camerinum, & alias ciuitates, terras, & loca vel iura ad ipsam Rom. ecclesiam spectantia, & pertinentia, & adhærentes ac fautores, & defensores eorum, seu in his dantes, auxilium consilium vel fauorem.

Articul. 13. Item excommunicamus & anathematizamus omnes sanctorum reliquiarum & ornamentoꝝ ecclesiasticorum quorumcunq; calicum, crucum, cadelabrorum, thuribulorum, vasorum argētorum & aureorum, vestium sacraꝝ ad diuinum cultum & vsum deputatarum, ex basilicis & ecclesiastam vrbis, quam extra illius moenia consistentibus, & aliarum quarumcunq; rerum in ipsa vbe tempore illius directionis, vsq; in præsentem diem nequier ablatarum ablatores & illos occupatores, ac quoscunq; alios ad quorum manus res ipsæ quoq; titulo & ex quavis causa sciēter peruerint, & existant, cuiuscunq; fuerint ordinis vel præminentia, conditionis, ac status, etiam si pontificali, regali, reginali, aut a-

lia quavis ecclesiastica, vel mun-dana præfulgeant dignitate, nisi restituerint res ablatas huiusmodi eorum veris dominis: si eorū no-tiū habuerint, vel cum ipsis do-minis de super amicabiliter con-cordauerint, seū si eosdem domi-nos ignorauerint, nisires ipsis ad manus personarum, ad hoc per nos deputatarum, consignauer-int, realiter, & cum effectu.

b *Ciuitatesq;* Ista ciuitates hi nomi-nate dicuntur ecclesiæ, tam quo ad tem-poralem iurisdictionem, quam spiritualē, ideo excommunicantur illi, qui eas occu-pant. Et an sit necess̄e ecclesiam habere tē-poralia. Quod sic, concludit Benedict. in repe. c. Raynūtius. in verb. & vxorem. nu. 268. seq. de testa. dicens spiritus sancti ordinatio-ne actum esse, quod ecclesia abundaret, cu-paci tantæ perfectionis inueniretur, qui sine administriculo temporalium onera ec-clesiastica suscipient, ex quo peribat ma-gna pars fidelium, non stantibus ministris qui sacramenta spiritualia administrarēt, facit gl. in c. cler. 12. q. 1. & etiam tempora-le in iurisdictionem potest habere, ut ibi plenē licet videre per eum qui alios allegat, ideo eos missos facio, sed vide tex. in c. valide. 94. dist. & c. relatum. 10. q. 3. hæc vasa non debent alienari, etiam cum confusu ecclesiasticorum, nisi pro famis & captiuorum redēptione. *I. sanctimus. 1. C. de sacro sanct. eccl.* dixi in compendio super alienatione re-rum ecclesiasticarum, in quo etiam eluci-dauī. cap. sine exceptione. 12. q. 2. vbi hanc ma-teriam tractauī summatim.

a Non obstantibus quibuscun-que priuilegiis, & indulgentiis, ac literis Apostolicis generalibus, vel specialibus eis, vel eorum ali-cui, vel aliquibus cuiuscunq; ordi-nis, status, vel cōditionis, digni-tatis,

tatis, vel præminentia fuerint, etiam si (ut præmittitur) Pontificali, Imperiali, Regali, Reginali, seu quavis alia ecclesiastica, vel mundana perfulgeant dignitate à prædicta sede, sub quavis forma vel tenore cōcessis, quod excommunicari vel anathematizari, non possint per literas Apostolicas, nō facientes plenam & expressam, ac de verbo ad verbum de induito to huiusmodi, ac ordinibus, locis, nominibus propriis, cognominibus, & dignitatibus, eorum mentionem, necnon consuetudinibus & obseruatiis scriptis & non scriptis & aliis contrariis quibusunque per quæ contra nos trahimus, & omnino reuocamus. b Et à quibus c quidem sententiis nullus per alium quam per Romanum Pontificem.

a Non obstantibus.] De his non obstante dixi in gloss. concordato, in verb. non obstantibus, & in extrauag. ad reprimendum, in verb. non obstantibus, quomodo in crimin. lese maiest.

b Reuocamus.] Hic tolluntur priuilegia, per quæ impediretur hæc excommunicatione, nam Rom. Pontif. non potest aliquem ita priuilegiis ditare, vt non sit sibi subiectus, vel ne posset eum excommunicare. Ioan. Andr. in c. cum instantia, in f. de censibus, quod est intelligendum quo ad spiritualia, unde non posset facere Papa, quod prælatus vel alius clericus non sit sibi subiectus, nec ecclesia vnam eximere à subiectione sedis apostolicae, quia esset acepha-

lus, quod nō permittitur. c nulla p. dif. Sed posset indulgere subiecto in temporalibus, vt non posset conueniri coram se ratione temporalitatis, sed coram alio iudice seculari. f. in c. cum non licet. in fin. de presb. c Et à quibus.] Nota, quod nullus præter Roma. Pontif. potest in his casibus absoluere, nec etiam legatus nisi super his speciale habet potestatē. Quero quid faciet presbyter, si aliquis confessus fuerit multa peccata eidem, de quibus potest absoluere, & vnuia de quo non potest absoluere? Respond. quidem quod de illis, de quibus potest absoluere, absoluat, de aliis remittat ad superiorēm: tamen quia Deus non nouit opus imperfectum. ca. sumptures. de penit. distin. 3. non debet absoluere, nisi prius fuerit absolutus à reseruatis per superiorēm, vel eidem fuerit commissum, vt etiam à reseruatis absoluat, & ille est tutius. Adrian. de Traict. in 4. sententia. dif. 17. de confes. 4. quest. 3. sed dubium. nam non valet confessio, quando quis partem peccatorum confiteretur vni, partem alteri. tex. in c. consideret. de penitent. dif. 5. circa fin. quod facit contra hypocritas vt iusti videantur, qui sic faciunt. Nam postquam prima no[n] valuit, quia non facta, in charitate, nec in statu gratiae, ergo de integro tenebatur omnia peccata confiteri. c. omnis virius, sexus, ibi omnia, & ibi sacerdotis, & ibi dixi, de penit. & remiss.

Nisi in a mortis b articulo c constitutus absolu possit. Nec etiam d tunc, nisi de stando sanctæ Rom. ecclesiæ mandato, satisfactione, & sufficienti cautione præstitis, etiam prætextu confessionalium, seu quarumvis facultatum, e verbo, literis, aut quavis alia scriptura, etiam in qua quod sola signatura sufficeret concessum, & quævis derogatoriis derogatoriis fortiores & efficaciores, ac insolitæ clausulæ apparerent quibusvis personis

personis cuiuscunq; præeminentiæ, dignitatis, conditionis , aut status fuerint, etiam si vt præmititur, pontificali, imperiali, regali, reginali, vel quavis alia præfulgeant dignitate religiosis & secularibus utriusque sexus , capitulis, collegiis, conuentibus, ordinibus, etiam mendicantium & militiarum, hospitalibus, confratribus, vniuersitatib. concessarum à nobis, vel prædicta sede & quas concedi contingeret quomodolibet in futurum. Illos autem f qui contra tenorem præsentium talibus, vel eorum alicui, ceu aliquibus absolutionis beneficium impendere de facto præsumplerint, excommunicationis & anathematis sententia innodamus, eis que prædicationis, electionis, administrationis sacramentorum, & audiendi confessiones officia interdicimus, prædicentes & declarantes apertè transgressoribus & contemptoribus prædictis nos grauius contra eos spiritualiter & temporaliter prout expedire cognoverimus processuros. Et nihilominus quicquid egerint absoluendo vel alias nullius sit roboris vel momenti. Ut autem huiusmodi nostri processus ad communem omnium noticiam deducantur, cartas seu membranas processus continentes eosdem in valuis basilicarum principis apostolorum, & S. Ioannis Lateranensis de urbe affigi seu appendi faciemus, que

processus ipsos quasi sonoro præconio & patulo iudicio publicabunt, vt ii quo processus huiusmodi contingunt, quod ad ipsos non peruerint, aut ipsos ignorauerint, nullam possint excusationem prætendere seu ignorantiam allegare, cum non sit verisimile quod ipsos remancere inconnitum, quod tam patenter omnibus publicatur,

a. *Nisi in* Hic est unus casus in quo potest absoluere presbyter hos scelestos videlicet in mortis articulo, & tunc per suum curatum vel vicarium poterit absoluiri, si copiam illius habeat, alias à quoque presbytero. *text.* & ibi glo. incap. pastoralis. §. fin. de offic. ordin. text. in cap. nuper, de sent. excomm. Cardina. in cl. 1. §. pen. de heret. & in summa Siluestrina, in verbo confessor, primo, in fine, & in eodem verbo inz. num. 6. Etiam absoluiri in mortis articulo presbyter, in capit. non dubium, in ca. quod de his, c. quonuis, de senen. excommunicat. & ea. eos. eo. iti. in 6. extraug. 1. de sepuli. in communibas & clemen. 1. §. verum. de hereci. & extraug. una, ne sede vacan. in eisdem communibas. & cl. 1. §. fin. de peniten. & c. fundamenta in fi. de elect. in 6. ca. si quis suadente. 17. qu. 4. extra. suscepit, in fine, de maior. & obediens. & regulariter in omnibus, etiam enormibus, in causa mortis absoluere potest etiam simplex sacerdos, teste Thoma. in 4. senten. dist. 18. & 20.

b. *Mortis*: Scilicet naturalis, cum mortis appellatione veriat mors naturalis. *I. ex ea.* §. insulani, f. de verbo. obliga. l. cum pater. §. hereditatem, de lega. 2. Et sic constitutio volens, vt quis puniatur morte debet intelligi de naturali, delicit ut anima separetur à corpore, cum mors dicatur animæ & corporis dissolutio. glo. & ibi Bal. in l. res rxoris. C. de dona. inter vir. & vxo. & in l. vna. C. de his qui ante apertas tab. Barb. in repe. c. Rainaldus. colom. 6. & sequ. de testa. vbi appellatione mortis dicit venire tam mortem natura-

Qqq

l. è, quām violentā, & aliam quocunq; modo prouenientem: securus si lex dicat capite puniatur, vel poena capitali, quia tunc intelligetur de poena exilii, nisi aliter declaratum fuerit: glo. in l. transfigere. C. de transact. sex. in l. editio. §. Re latrem capitalis. ff. de bono. posse. Angel. in tracta. de maleficiis. in gloss. & ibi. caput. verific. quid si statutum dicatur, non ergo hinc intelligimus de morte æterna, vel spirituali, ciuili, seculari, vel effectuali, de quibus per Archidiaconum. in cap. placuit. 2. quest. 7. & Lucam de pena in l. 1. colu. 8. C. de deservio. lib. 12.

c Articulo] Non tantum infirmæ valitudinis causa, sed periculi etiam propinquæ mortis, ab hoste, vel à prædonibus, vel ab hominis potentiæ crudelitate, aut odio, aut navigationis incurvæ, aut per insidiosa loca iturus, aut confessus, hæc enim omnia instans periculum demonstrant. text. in l. 3. cum seq. ff. de dona. cau. mor. Idem si mulier pregnans sit prope partum, quia solent multæ in parti mori. Ideo in articulo mortis dicitur, & eo casu absoluiri potest. Hoster. & Pan. in c. pastoralis. col. 2. de off. ord. vbi dicit Panor. longum esse omnes causas percurrere, sed tantum debet considerari, an mortis articulus verisimile imminent, & tunc presbyter absoluat in his causis, alioquin non. Ioan. And. Anch. & alii, in ea de his. de sent. excomm. Idem si ad mortem fuerit per iudicem, vel alium habentem potestatem damnatus. cle. 1. de peni. & remissio. Idem de alio periculo probabili, quod iudicio boni viri relinquitur, ut in somma Siluestrina. in verbo, absolutio. 1. num. 7. patet. Et hic articulus mortis semper excipitur. ea non dubium, de sent. excomm. gl. expressa. in c. 1. §. si vero. in verb. articulo, de elect. in prag.

d Necetiam] Nota quod sacerdos in mortis articulo non debet absoluere, nisi penitens satisfecerit vel cautionem præstiterit de stando mandato ecclesiæ, si non sit facultas satisfaciendi. gl. in elem. 1. §. pen. de hereti. & iuribus supra allegatis. & si alias absoluat, non valet absolutio facta per eum, immo presbyter erit excommunicatus. vi infra patet. gl. in extrauag. suscepit. Ioh. 22. Rub. de

major. Et tunc cessante periculo, debet visitare Papam, suscepturus mandatum ab eo, non tamen petet iterum absolui ab eodem, sed narrabit Papæ, qualiter propter impedimentum obtinuit absolutionem ab inferiore, & quod pro satisfactione est paratus subire mandatum apostolicum, ut probatur, in ca. canosse. in si. de senten. excomm. Panor. in d. cap. de his. Si tamen cessante impedimento non accedat ad Papam, dum commodo potest, incontinenti recipit in cardine excommunicationem. cap. eos. de sent. excommunic. in 6. Et ideo dicunt doctores, quod non sufficeret ire Romanum, nisi se præsentaret Papæ, quia ibi dicitur ecclesia Romana ubi est Papa. ca. scire. 7. q. vel mortuo Papa penitentiario maior, qui absoluere potest. cle. ne Romani. de elect. §. 1.

c Quarumvis facultatum] De hoc patet in literis Sixti, infra descriptis.

BULLA SIXTI PP.

Sixtus episcopus, &c. ad futurâ rei me. Balla sent moriam, & infra. Et præmissis & aliis rationabilibus causis animatum nostrum mouentib. motu proprio non ad alicius nobis super hoc oblate petitionis instantiam, sed de nostra inera voluntate & deliberatione auctoritate apostolica tenore præsentium statuimus, & ordinamus, quod de cætero prætextu facultatum huiusmodi concessarum à nobis, vel auctoritate nostra. Et quas concedi quomodo libet contingat in posterum, verbo, literis, aut quavis alia scriptura, etiam cum clausula quod sola signatura sufficiat, etiam in fauorem fidei, & cruciate, nullas confessorum eorumdem quempiam cuiusvis status, gradus, ordinis, vel conditionis existat, & quacunque ecclesiastica etiam episcopali, vel maiori aut mundana, etiam regali, & maiori dignitate præfulgeat, qui offendit ecclesiastica libertatis, violationis, interdicti ab eadem fede impositi, seu heresis, postquam fuerint de ea sententialiter condonati, delati, seu publicè diffamati, conspirationis in perlonâ, aut statum Rom. pontif. seu cuiusvis offendit,

fensæ inobedientia, aut rebellionis eiusdem pont. vel dictæ sedis, mutilationis membrorum vel occisionis cuiuscunq; in sacris ordinibus coalituti, offendit personalis in episcopum, seu alium prælatum, inuasionis, depraedationis, aut deuastationis terrarum Rom. eccl. mediate, vel immedia te subiectarum, ac etiam inuasionis Romipetarum, seu quoruncunq; ad Romanam curiam venientium prohibitionem, deuolutionem cauilarum ad dictam curiam, delationis armorum, & aliorum prohibitorum ad partes infidelium, impositionis novorum onerum realium vel personalium, ecclesiis vel ecclesiasticis personis, simonie super ordinibus, vel beneficis consequendis in dicta curia, & vel extra eam contracte, criminum quomodolibet reus foret. Et generaliter in casibus contentis in literis, quæ confuerunt in die coenæ domini publicari, prætextu huiusmodi facultatum absoluere, & per eos admissa peregrinationis ultra marinae, & visitationis luminum apostolorum Petri & Pauli, Iacobii in Compostella, & castitatis, ac religiosis vota, nisi speciali licentia, & certa scientia nostra, de qua demum constare censetur, cu signatura nostra defuper manu nostra scripta, aut in literis nostris expressum fuerit, nos ex certa scientia & de speciali gratia id concedere, cum derogatione p̄fēctis constitutionis illius de verbo ad verbū inserto tenore, non autem per clausulas id importantes, vel in articulo mortis constitutum & tunc in casibus, in quibus satisfactio fuerit impendenda, facta satisfactio ne, vel idonea prædicta cautione, commutare præsumant. Et si aliqui confessorum predictorum contra presentem constitutionem, quemquam absoluere, aut excepta vota predicta commutare attenauerint, absolutio & commutatio huiusmodi nullius sit roboris, vel momenti. Et contra facientes eo ipso excommunicationis sententiam incurvant, à qua (nisi in articulo constituti) ab aliquo quam à Roman. pontifice absolui non possunt. Non obstantibus literis & constitutionibus huiusmodi & ordinationibus &c.

Et ne aliquis de presentibus ignorantiam valeat allegare, mandamus eas in cancellaria apostolica & audiencia literarum contradictionarum legi, & publicari, ac inter extrauagantes alias apostolicas constitutions in quaterno dictæ cancellariae describi, &c. Nulli ergo, &c. Datum Romæ apud sanctum Petrum, anno incarnationis Domini 1479. 3. Kal. Ianuarii: Pontificatus nostri anno 2.

f. 16o autem. Nota poenæ presbyterorū absoluenteriū in his casib. delinqueres.

Prima, quia presbyter est excommunicatus & anathematizatus proprio ore Papæ, ut hic dicitur, nec potest ab alio aboliri, quam à Papa, quia eius est absoluere, cuius est ligare. *L. p. uelle. f. d. p. pon.*

Secunda est quia interdicatur ei officium prædicationis, licet sit valde privilegiatum, ut dicitur, *in c. inter cetera, de offic. ordin. & dixi in glo. prædicationis. § 1. de collat. in concordia. vbi dixi quod in peccato mortali existens non debet prædicare.*

Tertia prohibetur eidem officium lectio. Ideo si esset theologus, qui legere haberet virtute sue præbendæ theologalis, aut alias prohibetur eidem lectio: excommunicati enim non debent communicare cum aliis ne alios inficiant, *cap. excommunicatos. u. qu. 3. & si lectores boni esse debent ut alios ad bonum instruant.*

Quarta administratio sacramentorum. nam sacramenta non debet ministrare excommunicatus, *ca. anobis, & ibi doct. de sententia excommuni. c. si celebrat, de cle. excomm. ministran.*

Quinta facultas audiendi confessiones interdicatur, quia per quæ quis peccat, per hæc debet torqueri. *postulatis. de cleri. excommuni. ministris. vbi dixi.*

Sexta cominatur hic eis Papa poemam spiritualem & temporalem.

Septima poena est, quia absolutio non valet ideo dicit David *psal. n. 3. manu habet,* scilicet presbyteri, sed non palpabunt, co fidētes in his casib. & Ecclesiastici. i.e. ve nibus maleficiis. & *Esaiae 1. capit.* cum extenderitis manus vestras, dicit dominus, auertam oculos meos à vobis, cum

Qqq 2

multiplicaueritis orationem , non exau- | quicquam addiscere valemus , instar At-
diam.

Ostia ualtra hic positas est quia hic ex-
communicatus presbyter est exclusus à
regno cælorum , nisi absoluatur à Papa . ca.
neno n . q . 3 . c . quodcumque . 4 . q . i . Nona , si-
ste sacerdos sic excommunicatus se inge-
ret diuina . elicitur irregularis . c . i . & perito-
tum , de cleri excommun . ministran .

Decima , non potest cum aliis partici-
pare , vel e . inuisionem habere , nam to-
ties peccat mortaliter , quoties alios vitare
contemnit , vel cum aliis in ecclesia orat . ca.
illud de clericis excom . minist . ca . quoniā . 10 . q . 5 .
[Imo communicans cum hoc excommuni-
cato in diuinis incurrit minorem ex-
communicationem , text . singularis cap . si-
gnificauit . de senten . excom . secundum Feli . in
cap . excommunicatus i . col . 3 . de heretic .] Pa-
nor . in c . nulli . & c . à nobis . de senten . excom-
munic .

Vndecima , non potest esse iudex . cap . ad
probandum , dñe iudi . nec aduocatus . c . de-
cerminus , de senten . excom . in 6 . nec testis.
vt ibi . nec actor . ca . inelleximus . de iud . nisi
fuerit prius absolutus .

Vltima , quia hæc excommunicatio pri-
uat excommunicatum suffragiis ecclie ,
quaे saltem ad quatuor profunt . teste beato
Thoma in 4 . senten . difi . 22 . quem referit de Sel-
ua in tracta . de benefi . in 3 . parte . q . 4 . vbi alia
excommunicatis prohibita tradit . Notent
sacerdotes has penas , & in his casibus de-
linquentes non absolvant , alioqui damnationem
incurrunt .

Verum ut presentes Mandat Archi-
episcopis , Episcopis , & aliis locorum ordi-
nariis , vt has literas semel saltem in anno
publicent , in ecclesiis suis , dum multitudo
populi ad diuina conuenerit audienda , &
declararent . Verum enim uero , quia hæc per
Episcopos , vel alios ordinarios declarata
non vidi , imo plures super his interrogata
tus fui : ideo quantum ad me artinet , hanc
bullam palam facere , & elucidationes bre-
ues , quatenus concernunt materiam inse-
rere volui , super quibus bone Lector , &
equibonique confulas , & errata corrigas :
gratianer enim accipimus , quando ab alio

quicquam addiscere valemus , instar At-
gustini , qui etiam ab annulo erat para-
tus doceri . c . sic iure 16 . q . i . Super his autem
omnibus Deo gratias ago , qui in Trinitate
perfecta uiuit & regnat per secula . A-
men .

Verum ut præsens literæ ac o-
mnia & singula in eis contenta eo
sint notiora , quo in plerisque ci-
uitatibus & locis fuerint publica-
ta venerabilibus fratribus nostris ,
Patriarchis , Primatebus , Archi-
episcopis , Episcopis , ac locorum
ordinariis vilibet conslitutis , per
hæc scripta committimus , & in
virtute sanctæ obedientia distri-
ctè præcipiendo mandamus , qua-
tenus per se vel alium , seu ali-
os præsentes literas , postquam eas
recepérunt , seu catum habuerint
notitiam , saltem semel in anno ,
aut plures , prout expedire vide-
rint in ecclesiis suis , dum maior in
eis populi multitudo ad diuina
conuenerit , solenniter pub-
licant , ad Christi fidelium mentes
deducant , nuncient , & decla-
rent . Decernentes earundem
præsentium , transumptis etiam
impressis manu notarii publici
subscriptis & sigillo alicuius iu-
dicis ordinarii Rom . cur . muni-
tis , eandem profrus fidem in iu-
dicio & extra vilibet adhiben-
dam fore , quaे ipsis præsentibus
adhiberetur , si forent exhibitæ
vel ostensæ . Nulli ergo omnino
hominum liceat hanc paginam
nostræ excommunicationis , ex-
tensionis reuocationis , innova-
tionis

tionis, interdicti, innouatio-
nis, protestationis, declarationis,
commissionis, mandati, volunta-
tis & decretorum infringere vel
ei ausū temerario contraire. Si
quis autem hoc attemptare præ-
sumperit, indignationem omni-
potentis Dei ac beatorum Petri &
Pauli Apostolorum eius se noue-
rit incursum. Datum Roma a-
pud S. Petrum, anno incarnatio-
nis Dominicæ, 1536. Idus April.
Pontificatus nostri, anno secun-
do.

Anno à Nativitate Domini 1536.

Inditione 8. die vero 13. mensis
Aprilis, Pontificatus Sanctissimi
in Christo Patris & Domini no-
stri D. Pauli, diuina prouidentia
Papæ 3. Anno secundo, retroscri-
ptæ literæ Apostolicæ affixæ &
publicatæ fucrunt in Sancti Ioan-
nis Lateranen. ac Principis Apo-
stolorum de vrbe Basiliacarum, val-
uis seu portis, dimissis ibidem per
aliquod temporis interval'um af-
fixis per nos Thomam Roger &
Franciscum de Croia prælibati S.
D. N. Papæ Cursores. Petrus Cor-
nuti magister cursor.

B V L L A

IEIVNIORVM, ET SVP- PLICATIONVM PRO PACE ET GRATIARVM PROVIDE A. S. D. N. plenissimè concessarum.

*Cum interpretationibus Domini Petri Rebuffi, Iurium Doctoris &
Comitis, in uniuersitate Parisiensi publici professoris,
in Senatuq[ue] supremo ibidem
Patroni.*

*Paulus Episcopus seruus seruorum Dei ad futuram
rei memoriam.*

VO in statu respubli-
ca Christiana constitu-
ta sit, & quæ pericula
extremæ calamitatis
immineat, satis ab omnib. cognos-
ci arbitramur. Non enim solum
vno malo premimur, sed multis

externis, & internis mixtis. Hinc
enim perpetuus Christiani in nomi-
nishi hostis nostris imperiis ac regnîs
ditatus, & potentior ac vicinior iã
factus, reliquiis afflictæ Christia-
nitatis inhians, dissensiones no-
strorum principum latus aspicit.

Q q q 3